

1981/82:43

Fredagen den 4 december

Kl. 09.00

1 § Justerades protokollet för den 26 november.

**2 § Svar på interpellation 1981/82:43 om åtgärder mot narkotika-
spridning från Danmark**

Anf. 1 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Esse Petersson har i en interpellation ställt följande frågor:

1. Vilket resultat gav de nordiska överläggningarna kring narkotikafrågorna?
2. Har den danska regeringen följt upp sina åtaganden från de nordiska överläggningarna och de internationella konventionerna för att begränsa narkotikaspridningen främst från Christiania?
3. Vilka åtgärder är regeringen nu beredd att vidta för att kunna stoppa den omfattande narkotikaspridningen i Sverige, som främst kommer från friförsäljningen i Christiania?
4. Är regeringen beredd att ta initiativ till en samnordisk aktion för att få den danska regeringen till att helt stoppa narkotikaförsäljningen i Christiania?

Narkotikasituationen i Sverige är mycket allvarlig. Tillgången på heroin är stor, och missbruk förekommer i hela landet. Tillgången på centralstimulantia har varit förhållandevis liten de senaste åren, men sedan i våras har tillgången på nytt ökat. Missbruket av kokain har tidigare varit mycket begränsat i Sverige. Det finns dess värre nu tecken på att tillgången på kokain har ökat och att det säljs kokain även på gatumarknaden. Missbruket av cannabis är omfattande, och tillgången är stor i hela landet.

Större delen av den narkotika som missbrukas i Sverige smugglas hit från de olika producentländerna. Smugglingsvägarna är många, och den illegala handeln är väl organiserad.

Behovet av ett väl fungerande internationellt samarbete är därför stort.

Fredagen den
4 december 1981

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

Jag kan i detta sammanhang meddela att jag nyligen har besökt USA, där jag sammanträffade med FN:s generalsekreterare och med företrädare för den amerikanska administrationen. Vid dessa möten diskuterade vi frågan om intensifierat arbete med narkotikafrågor inom FN.

Jag har nyligen deltagit i ett stort europeiskt ministermöte om narkotika i den s. k. Pompidougruppen. Vid detta möte beslutades om intensifierade gemensamma insatser för att stoppa den illegala handeln och för att minska efterfrågan på narkotika. Jag framhöll därvid bl. a. att kraftfulla åtgärder måste vidtas såväl mot den organiserade internationella handeln som mot gatulangningen. Det blev också mötets beslut att 1961 års narkotikakonvention skall tillämpas strikt.

Köpenhamn har blivit en central plats för narkotikahandeln i Norden. Den stora tillgången på narkotika i Danmark har gjort att missbrukare söker sig dit för att köpa narkotika. Särskilt för Skåne-regionen är detta mycket påtagligt och allvarligt. Ungdomar åker över sundet, och de vet på vilka platser de kan köpa narkotika, framför allt cannabis. Christiania är den mest kända av dessa platser.

Det är mycket allvarligt att allt fler ungdomar från hela Sverige som är i riskzonen på väg in i ett allvarligt missbruk söker sig till Christiania. De vet att det är mycket lätt att köpa cannabis där.

Efter det att jag hade fått rapporter från polis, tull, social- och sjukvård i Skåne om de växande problemen med narkotika som kommer från Danmark diskuterade jag detta med den danske inrikesministern vid det nordiska social- och hälsovårdsministermötet i augusti i år. Vi kom då överens om att ett särskilt ministermöte skulle hållas för Danmark och Sverige för att diskutera gemensamma narkotikaproblem. Jag inbjöd därefter den danske inrikesministern till Sverige till den 3 november, men fick till svar att mötet inte kunde äga rum inom en så snar framtid.

Vid det nordiska justitieministermötet i Åbo i oktober i år aktualiserade justitieminister Petri åter frågan om ett ministermöte med Danmark. De övriga nordiska ministrarna förklarade då att de också önskade delta i ett sådant möte.

Jag har därefter tillsammans med justitieministern inbjudit samtliga nordiska justitie-, social- och hälsovårdsministrar till ett särskilt möte om narkotika i februari 1982. Vid detta möte skall vi förutom de problem som Sverige och de övriga nordiska länderna har med Christiania också diskutera hur vi kan effektivisera den gemensamma kampen mot all narkotika i hela Norden.

Jag kan således inte besvara frågan om vilka resultat överläggningarna givit, då de ej ännu ägt rum.

Esse Petersson har frågat mig om den danska regeringen har följt de åtaganden som finns i de internationella narkotikakonventionerna.

FN:s internationella narkotikakontrollkommission är det organ som har till uppgift att bevaka att de internationella konventionerna som finns inom narkotikaområdet efterlevs. Kan denna kommission påvisa att försäljningen

av cannabis tillåts i Christiania är det deras sak att ta ställning till om Danmark följer sina åtaganden i enlighet med de internationella konventionerna.

En av de åtgärder som regeringen vidtagit för att stävja narkotikatraffiken från Danmark är att placera en svensk polisman i Köpenhamn. Denna polis skall ansvara för samordning av narkotikafall i Danmark som har samband med Sverige. Vidare finns två svenska socialarbetare stationerade i Köpenhamn. Deras uppgift är bl. a. att hjälpa svenska missbrukare i Köpenhamn att återvända till Sverige för att få vård.

Vid det nordiska justitieministermötet i juni i år diskuterades olika länders praxis i narkotikabrottmål. Diskussionen initierades av Sverige efter påpekanden från svenska åklagare om en alltför mild praxis i Danmark. Justitieministrarna uppdrog åt riksåklagarna i de olika länderna att fortsätta denna diskussion i syfte att åstadkomma en gemensam praxis.

Man kan ha förståelse för de problem av olika slag som bosättningen i Christiania innebär för de danska myndigheterna. Det är emellertid min förhoppning att våra olika överläggningar med den danska regeringen och danska myndigheter skall bidra till att narkotikaproblemen i Christiania får en lösning. Glädjande är att det finns en växande opinion även i Danmark mot narkotikasituationen i Christiania.

Om narkotikaproblemen i Christiania får en lösning kommer detta att leda till att tillgången på cannabis minskar framför allt i Skåne-regionen och till att färre ungdomar löper risken att bli etablerade missbrukare.

Det finns en skillnad mellan Sverige och Danmark i inställningen till cannabis. Denna består bl. a. i att man i Danmark inte alltid ser lika allvarligt på cannabismissbrukets skadeverkningar som vi gör. Jag vill dock framhålla att man i Danmark har lagt ned mycket stora ansträngningar på att bekämpa narkotikabrott och narkotikamissbruk.

Den danska inställningen till cannabis och problemet med Christiania räcker inte som förklaring till de stora problem med cannabis som vi har i Sverige i dag. Vi måste själva föra kampen mot cannabismissbruket. Genom attitydpåverkan, informations- och förebyggande insatser skall vi få bort efterfrågan på cannabis, och genom polis-, tull- och åklagarinsatser skall vi stoppa tillgången på cannabis.

Den svenska regeringen har gett arbetet mot narkotikamissbruket hög prioritet. Vårt arbete kan dock ge varaktigt resultat endast om alla människor i samhället engageras i kampen mot narkotika och när ungdomarna själva säger nej till narkotika.

Anf. 2 ESSE PETERSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för ett positivt svar. Christiania har aktualiserats i en mängd sammanhang under denna höst. Åtskilliga uttalanden har gjorts och initiativ har tagits av både regering och massmedia sedan jag väckte denna interpellation den 15 oktober i år. Detta stora intresse för att gemensamt komma till rätta med det växande narkotikaproblemet är tillfredsställande.

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

Narkotikaträsket Christiania är en stinkande varböld, som smittar ner ett allt större område främst i Öresundsregionen. Denna tragiska verklighet kan varken skylas över eller bortförklaras av mer eller mindre suspekta kommentarer, som danska statsråd nu tycks strö omkring sig i valdebattens hetta. Den fria narkotikahandlingen i Christiania är inte längre enbart ett danskt problem utan en angelägenhet för hela Norden. Framför allt är det cannabisförsäljningen till den nordiska marknaden som numera kanaliseras via Christiania. Dessutom bedrivs odlingar av narkotika helt öppet inom denna s. k. fristad, utan att myndigheterna tycks reagera med något större engagemang för att rensa upp i detta förödande narkotikaträsk som Christiania utgör och är symbolen för.

Den fria narkotikaförsäljningen i Christiania är ett allvarligt ungdomsproblem, framför allt för hela södra Sverige. Ungdomar från de mest skilda sammanhang gör kontinuerliga veckoslutsresor till Christiania för att skaffa narkotika både för eget bruk och för spridning till andra ungdomar i hemmiljön. Det gäller att så enkelt som möjligt skaffa så mycket narkotika som möjligt. För att finansiera det egna missbruket gäller det att bygga upp ett eget kundnät. Detta är drivfjädern i spridningsmekanismen. Här kommer också narkotikans övriga följeslagare, som t. ex. annan brottslighet och prostitution, in i bilden som ett led i jakten för finansiering av det egna missbruket.

Veckoomsättningen av cannabis i Christiania beräknas till över 70 kilo, vilket innebär en årsomsättning på 3,5–4 ton. Enbart denna verksamhet omsätter 3–4 miljoner danska kronor per vecka, vilket för hela året innebär ca 200 miljoner danska kronor. Trots de danska myndigheternas garanterade slapphet omhändertogs för narkotikabrott i Köpenhamn under 1980 enligt uppgift inte mindre än 146 svenskar, 142 finländare och 86 norrmän. En femtedel av dessa svenskar var under 20 år. Malmötullens cannabisbeslag beräknas till ca 90 % komma från Christiania.

Den danska rörelsen för legalisering av fri hasch till medborgarna har sitt högkvarter i Christiania och bedriver sin verksamhet på temat "Effektiv kamp mot narkotika – Stöd fri hasch". Informations- och propagandatidskriften Hampabladet har också sin spridning härifrån och ger råd till främst barn och ungdom om hur narkotika kan odlas och konsumeras. Christiania är också inkörsporten till den nordiska marknaden för en hel del av de internationella narkotikasyndikaten.

Här krävs verkligen kraftfulla svenska initiativ för att väcka de slumrande danska myndigheterna, så att de äntligen inser allvaret i de konsekvenser som följer av en växande narkotikaspridning till allt fler ungdomsgenerationer, om denna verksamhet inte snarast stoppas. Att den svenska regeringen nu har börjat att engagera sig i denna fråga är mycket bra. Eftersom jag i interpellationen krävde ett svenskt initiativ till en samnordisk aktion, hälsas med största tillfredsställelse regeringens initiativ enligt interpellationssvaret, att inbjuda de nordiska justitie-, social- och hälsovårdsministrarna till en överläggning i februari 1982 om narkotikaproblemen i allmänhet och spridningen av narkotika från Christiania i synnerhet. Nödvändigt är att

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

dessa samtal leder till samordnade åtgärder för att gemensamt stoppa narkotikaspridningen i de nordiska länderna.

Trots det positiva svar som interpellationen har fått finns det ändå i svaret ett par saker som jag vill be statsrådet belysa något närmare. Det gäller statsrådets uttalande i svaret: "Jag vill dock framhålla att man i Danmark har lagt ned mycket stora ansträngningar på att bekämpa narkotikabrott och narkotikamissbruk."

Jag vill fråga: Vilka åtgärder är det man har vidtagit som har varit av den art att statsrådet kan avge ett sådant positivt omdöme om dem? När det gäller frågan om huruvida Danmark följer sina åtaganden enligt de internationella konventionerna, som man har diskuterat i olika överläggningar, säger ju statsrådet att det inte ankommer på henne att uttala någon åsikt om detta, då det är en uppgift för FN:s internationella narkotikakontrollkommission. Men eftersom statsrådet har en personlig uppfattning om att man i Danmark har gjort väldigt stora ansträngningar för att komma till rätta med narkotikaproblemen, hade det varit klädsamt, om statsrådet också hade haft en uppfattning om huruvida man i Danmark har följt de internationella konventionerna på det sätt som vi från svensk sida anser att man borde ha gjort. Det bör nämligen vara konsekvens i omdömena på de här två punkterna.

Anf. 3 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag har också blivit litet förvånad över just denna passus i Karin Söders svar på interpellationen, eftersom Danmark är det land i Norden som har den mest liberala och tillåtande narkotikapolitiken, framför allt när det gäller cannabishantering. Att röka och att inneha cannabis är i praktiken tillåtet i Danmark.

Vid ett studiebesök under ett par dagar som jag gjorde i Christiania för en tid sedan kunde jag se hur haschförsäljningen pågick helt öppet. Försäljarna står ute på området med sina varor och bjuder under varandra. Man saluför narkotika av olika slag till dagspriser. Många som lever i Christiania försörjer sig just på haschförsäljning. Som Esse Petersson nämnde är veckoomsättningen väldigt stor. I Christiania säljs 70 kilo cannabis i veckan. Det gör 3,5 ton per år. I pengar räknat omsätts en kvarts miljard kronor i svensk valuta.

Inne i Christiania har legaliseringsrörelsen Stöd fri hasch sitt säte. Eftersom det i allmänhet inte förs någon egentlig antihaschdebatt i Danmark, vinner den här rörelsen. Man kan konstatera på olika håll i Danmark att rörelsens propaganda har stort gehör bland danskar. Man ställer t. ex. hasch gentemot alkohol och framhåller fördelarna med hasch. Det är helt felaktigt, tycker jag.

Det utges också en tidning, Hampabladet, där man kan läsa tips om rökning och om hur man odlar. Den här tidningen kan köpas av vem som helst.

Det är inte bara hasch som förekommer i Christiania. Under de senaste

Fredagen den
4 december 1981

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

månaderna har man t. ex. också gjort ganska stora beslag av LSD. Också i det övriga Köpenhamn är narkotikasituationen minst sagt allvarlig.

I Christiania kan man köpa knark billigare än någon annanstans i Norden. Detta vet de svenska ungdomarna. 90 % av cannabisbeslagen i Malmö kommer just från Christiania.

Jag tycker att det är mycket märkligt att Danmarks regering låter den här försäljningen pågå och att man låtit denna situation utveckla sig såsom den gjort, vilket har lett till dessa svåra problem. De nuvarande förhållandena kan inte accepteras. Danmarks regering måste vidta åtgärder för att bemästra narkotikaproblemen.

Jag anser också att den danska regeringen måste ta sitt ansvar för de ungdomar som bor i denna fristad. Jag kan inte förstå att den danska regeringen låtit Christiania utvecklas såsom det gjort. Det var ett ganska spännande experiment i början med en massa positiva inslag.

Den danska regeringen har, menar jag, genom att inte göra något skapat en situation där en stängning kan bli nödvändig.

Man har känt till förhållandena i Christiania, och ändå har man medvetet låtit den här situationen utveckla sig. Man har låtit bl. a. ungdomar gå under. Jag tycker att det kan sägas att man på ansvarigt danskt håll framtingat en opinion för en stängning av Christiania. På grund av att Danmarks regering tillåter en öppen narkotikahandling inne i Christiania så åsidosätter den danska staten de åtaganden man gjort genom godkännande av den allmänna narkotikakonventionen. Jag tycker inte att det råder några tvivel om det. Och jag har svårt att förstå också passusen om detta i svaret. Konventionens syfte är ju att begränsa all icke medicinsk användning av narkotika, och det urholkas genom att situationen i Christiania får vara som den är.

För narkotikamissbrukets utveckling i Sverige, främst södra delen av Sverige, får situationen en mängd allvarliga konsekvenser. Det sätt som Christiania fungerar på i dag bidrar till att svenska ungdomar kommer i riskzonen.

Eftersom förhållandena i Christiania påverkar den svenska marknaden och svensk ungdom är det nödvändigt, menar jag, att svenska politiker tar upp en debatt om Christiania. Och jag är glad över det arbete i den riktningen som påbörjats.

Återigen, herr talman: Jag tycker att den danska regeringen måste ta sitt ansvar för Christiania och de människor som bor där. Det är verkligen hög tid för den danska regeringen att handla. Alldeles för länge har man underlåtit att hjälpa till att lösa de problem som finns i Christiania.

Anf. 4 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Det finns anledning att välkomna den debatt som vi har fått under det senaste året rörande narkotikaproblemen. Det var nästan omöjligt att föra den för ett antal år sedan. Det har blivit en ökad medvetenhet om de problem som narkotikan för med sig när det gäller både enskilda personers situation, den omfattande brottslighet som frodas kring narkotikahandling- en och den internationella, avancerade kriminalitet som har vuxit fram.

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

Jag har sett litet grand på hur man under senare år har behandlat de här frågorna på det nordiska planet, och jag har sett vilken optimism som har funnits – en tro att man skulle kunna lösa problemen.

Redan 1970 fanns det ett medlemsförslag i Nordiska rådet, där man uppmanade de nordiska länderna att bekämpa narkotikan och där man föreslog gemensamma åtgärder. Men 1975 ansåg man att de undersökningar som hade gjorts i de nordiska länderna tydde på att narkotikamissbruket bland ungdom inte ökat i samma utsträckning som tidigare år. Det hade etablerats ett missbruksmönster i de enskilda länderna, men, sade man, inga tecken tydde på att missbruk av en viss typ av narkotika överfördes från ett land till ett annat i samma form.

Det var alltså den här optimistiska inställningen som då präglade synen bland dem som sysslade med dessa frågor, en syn som sedan inte visat sig hålla streck.

Efter en debatt i Nordiska rådets generalförsamling i mars i år tog jag initiativ till ett medlemsförslag i Nordiska rådet. Jag fick stöd av en representant från Norge, en från Finland och en från Danmark. I medlemsförslaget kräver vi att vi i Norden skall lägga fast en gemensam målsättning, nämligen att de nordiska länderna inte kan acceptera någon form av narkotikaanvändning som inte är medicinskt betingad. Allt annat bruk är missbruk och skall bekämpas, och utifrån den målsättningen skall kampen föras.

Vi tog också upp i förslaget att, för att kunna följa upp den målsättningen, vi måste ha effektivare medel för att bekämpa narkotikamissbruket, en enhetlig rättstillämpning och även ökade resurser för tull- och polisväsendet.

Detta medlingsförslag har varit ute på remiss till olika myndigheter i de nordiska länderna. I stort sett är uppslutningen positiv från de olika myndigheternas sida när de yttrat sig över förslaget.

Men när jag läser materialet måste jag säga att jag finner en del av de danska yttrandena litet underliga. Det danska socialministeriet, exempelvis, ansåg sig inte ha någon anledning att yttra sig över förslaget. Man hade inga synpunkter att komma med. Danskarna talar om att vi har olika kultur och traditioner och ifrågasätter om det finns någon narkotikatradition i landet, eller om man kan hänföra det hela till kulturella aktiviteter.

Vi har nu behandlat denna fråga vid ett sammanträde med Nordiska rådets sociala miljöutskott denna vecka, i tisdags och onsdags. Såvitt jag kan förstå blir uppslutningen bakom medlingsförslaget fullständig från Sverige, Norge, Finland och Island. Däremot är det tvivelaktigt hur det går med våra danska vänner. Vi skall ta ställning till detta i början av nästa år, och det skall sedan behandlas på Nordiska rådets möte i Helsingfors.

Jag gjorde för några veckor sedan ett uttalande vid en konferens i Voss i Norge, där jag krävde att danskarna skulle stänga Christiania. Det väckte en del uppmärksamhet. När jag nu var i Köpenhamn besökte jag Christiania i tisdags förmiddag tillsammans med de två socialarbetare som socialstyrelsen har där nere. Jag måste säga att efter det jag sett på Christiania tycker jag inte

att man överdriver, när man säger att Christiania är ett träsck och att narkotikan därifrån sprider sig i södra Sverige.

Danskarna har en mer liberal inställning till detta problem. Men det handlar inte bara om Christiania. Christiania är en del av det här problemet. Köpenhamn är ett centrum för narkotikahandeln i Norden. Det är det vi måste ta itu med. Vi måste alltså fortsätta den opinionsbildande verksamhet som påbörjats här i Sverige.

Anf. 5 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Det är utomordentligt värdefullt att Esse Petersson har tagit upp dessa frågor. Jag delar helt hans uppfattning, att vi genom opinionsbildning och möjliga åtgärder och aktioner på det internationella området måste få till stånd ett totalstopp av narkotikahandlingen från Christiania.

Christiania har under 1970-talet tveklöst kommit att utvecklas till ett centrum i Skandinavien för den illegala narkotikahandlingen. Christiania har, som Esse Petersson påpekat, utgjort en "fristad" med stark lockelse även för svenska ungdomar med missbruksproblem.

Genom att ha tillåtit den öppna narkotikahandlingen inne i Christiania har den danska staten åsidosatt de åtaganden man gjort genom ratificerandet av den allmänna narkotikakonventionen från 1961. Det är på den grunden man har skäl att ta upp överläggningar med Danmark. Konventionens syfte att begränsa användningen av narkotika till medicinska eller vetenskapliga ändamål har därmed urholkats.

Narkotikapolisen, som jag har följt sedan länge, inte minst hemma i min egen valkrets, uppskattar att 80 % av den cannabisharts som på illegal väg insmugglats till Syd- och Västsverige kommer via Christiania. Även i norrländska städer har man kännningar av detta.

Men det finns också ett mera svenskt problem, nämligen att vårt land utövar en särskild dragningskraft på kriminella personer. Till detta bidrar det materiella välståndet, som erbjuder en god marknad också för kriminella. En annan lockande förutsättning är den, på grund av den i viss mån svaga föräldraauktoriteten och allmänna släpphäntheten, ganska oskyddade ungdomen. Men vad som i synnerhet gör Sverige till en trivsamt plats för förbrytare är kriminalpolitiken: relativt låg upptäcktsrisk, lindriga straff och en i utländska ögon mycket välvillig hantering av fängelsepåföljder och permissioner.

Även om vi skulle lyckas, herr talman, att få till stånd en stängning av Christiania, vilket i sig är nödvändigt, så måste vi ha klart för oss att vår viktigaste uppgift är att undanröja marknaden inom våra egna gränser. Så länge det finns en efterfrågan här fortsätter langarna sin hantering, oavsett om vägarna går över Danmark eller inte. Rune Gustavsson har rätt i sitt påpekande att det finns många andra platser från vilka narkotikan kommer till vårt land. Vi måste själva föra kampen vidare, sade Karin Söder nyss. Det är alldeles riktigt. Insatserna kan inte enbart riktas mot produktion eller distribution. En framgångsrik narkotikapolitik måste få *alla* missbrukare att sluta med sitt missbruk och ge upp sin roll som kunder och medlöpare till

narkotikasyndikaten och den organiserade brottsligheten. Även de små innehaven måste man bestraffa, för att försvåra för langning och fortsatt missbruk.

Domarna måste bli hårdare och straffen mer kännbara för narkotika-brottslingar. Att sprida narkotika är i dag ett lindrigare brott än att sprida miljögifter. Det finns ingen rim och reson i detta, utan det är nu dags att jämställa dessa brott – med andra ord uttryckt: straffet för narkotikabrott skall vara *minst* fyra års fängelse.

Efter spridningen av narkotika följer ett slags skräpkultur i spåren. Verksamheten inne i Christiania och på andra platser ute i världen har gett upphov till den flumkultur som florerar.

Förbudet mot försäljning av illegal narkotika förhindrar regelrätt annonsering och skyltning vid narkotikalangningen. Ändå kan narkotikaorganisationer nå ut med sitt budskap via massmedia och genom indirekt marknadsföring. Mycket av den s. k. flumkulturen spelar en aktiv roll som marknadsförare av narkotika.

Det kan inte vara förenligt med samhällets intresse att flera popgrupper och enskilda musiker mer eller mindre öppet propagerar för narkotika i olika former. Ungdomen är mycket oskyddad. Idoldyrkan och oförmåga att inse riskerna med att leva som vissa musiker gör många ungdomar till lättfångat byte. På skivomslag, i ord och bild uppmanar mindre seriösa konstnärer till missbruk och deltagande i narkotikabaserade livsmönster.

Vi kan inte tumma på tryckfriheten, men vi kan i alla sammanhang påpeka vilka enskilda och grupper som har narkotikan i sitt budskap. Då tvingas de in i en försvarsposition, som blir alltmer ohållbar med tiden. Vi måste få ett stopp på flumkulturen – nästa steg för ungdomar blir annars slumkultur.

I FN-sammanhang brukar Sverige bl. a. betona att narkotikaproblemen måste lösas i ett större sammanhang, dvs. betraktas som ett sammansatt ekonomiskt, socialt och politiskt problem – inte enbart som en kontrollfråga.

Sverige har också fört fram åsikten att flera av FN:s specialorgan borde vart och ett ha en särskild sektion för narkotikafrågor. På det sättet skulle man kunna säkerställa att narkotikafrågorna behandlades i de sammanhang där problemen hör hemma.

Vad gäller Sveriges agerande i FN under senare år kan som exempel också följande nämnas. FN:s generalförsamling antog i december 1980 en resolution om internationellt samarbete mot narkotikamissbruk. Denna resolution var den första FN-resolution i vilken man i texten intagit en paragraf vari alla stater inbjöds att vidta åtgärder mot de "ekonomiska krafter" som ofta ligger bakom spridandet av narkotikamissbruk. Sverige hade deltagit aktivt i utarbetandet av denna resolutionstext. I ett anförande framhöll ambassadör Olov Ternström bl. a. att alla måste bekämpa de ekonomiska krafter som i sina försök att legalisera narkotikamissbruk sprider en förljugen och godkännande inställning till droger.

Dessa initiativ är utmärkta. Det gäller nu att gå vidare på den inslagna vägen. Vi måste slå tillbaka narkotikamissbruket på alla fronter – medan det

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

ännu finns tid att göra det. Jag har förstått av Karin Söders och även av Rune Gustavssons uttalanden att man är på god väg, och jag vill verkligen betona vikten av att man på allt sätt försöker göra dessa ansträngningar framgångsrika.

Anf. 6 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag tycker det är mycket bra att statsrådet har tagit initiativ till ett möte med de danska ministrar som är ansvariga just för narkotikaområdet. Men som skåning måste jag beklaga att det är så långt till februari.

Hur skall det gå under de kommande jul- och nyårsloven? Den frågan ställer sig många socialvårdare och föräldrar i Skåne. Det är nämligen så att den allt hårdare kampen och gränskontrollen mot narkotika på den svenska sidan har minskat tillgången på hasch i Skåne. Det medför att ännu fler ungdomar reser över Sundet, som man säger, och får tillgång till den danska haschen. Jag kan tala om att tullen i Helsingborg bara på en dag tog i beslag hasch till ett saluvärde av 2.6 milj. kr. Det säger något om hur mycket narkotika som vandrar över Sundet från Danmark. Jag tycker att det är mycket motiverat att snarast få i gång ett allvarligt samtal med de danska myndigheterna. Däremot tycker jag kanske inte att vi från svensk sida skall lägga oss i vad som skall göras på enskilda orter och platser i Danmark.

Christiania har nämnts ofta i debatten här. Jag tycker det är ett danskt problem. Däremot skall vi ta upp frågan om hanteringen av narkotika och inställningen till narkotika i Danmark i dess helhet. Det är nämligen så att narkotika finns på fler platser. Det vet speciellt vi som bor i Helsingborg.

Det är stora mängder narkotika som per bil och tåg går genom Danmark och som vi riskerar att få hit till Sverige. Jag tycker inte att vi från svensk sida skall bedriva en sorts skyttegravskrig mot de danska myndigheterna, men gärna mycket allvarliga samtal. Och det brådskar. Jag tror t. o. m. att de svenska myndigheterna – tull, polis och sociala myndigheter – mycket väl före februari inom ramen för sin nuvarande kompetens kan driva en diskussion med de danska myndigheterna och försöka få dem att förstå att vi måste göra någonting.

Samtidigt måste vi förstå att Danmark är i en besvärlig situation. Det är inkörsporten i Norden för narkotika. Danmark får hasch söderifrån, och det får hasch in via Kastrup. Tyvärr har man i Danmark en mycket lindrig tullkontroll. Den som reser med tåget från Danmark till Sverige skall uppleva en tullkontroll i järnvägsvagnarna som är precis som den som förekommer i Östberlin. Där knackar man i taken och öppnar alla dörrar och tittar i alla påsar, överallt. Det är en enorm kontroll.

När det gäller Danmark är det alltså inställningen till narkotika som vi måste ta itu med. Det är också från dansk sida fråga om bristfälliga resurser. Det är ett område där kanske Sverige skulle kunna hjälpa till. Vi får inte blunda för att Danmark är inkörsporten. Kräver vi att Danmark skall försöka stoppa mängderna narkotika som kommer till Norden, får vi också i alla nordiska länder vara beredda att hjälpa till och sätta in kontrollresurser. Jag

skulle vilja vädja till statsrådet: Låt oss hjälpas åt för att skapa ett nordiskt kontrollsystem när det gäller narkotika, där alla nordiska länderna bidrar till att försöka stoppa den enorma mängd hasch som strömmar in över gränserna.

Vi måste naturligtvis ta itu med danskarnas inställning, därför att de inte har den inställning som vi har, att det finns en smittrisk. Vi anser att haschet är inkörsporten till tyngre narkotika. Det tycker man inte i Danmark. Därför måste vi alltså föra allvarliga samtal, som Karin Söder nu har tagit initiativ till. Vi måste också hela tiden ha samtal med de nordiska myndigheterna.

Jag måste till slut, herr talman, säga att jag är litet förvånad över Sten Svenssons angrepp på svenska myndigheter och svenskarna själva. Det är faktiskt så, att föräldrar med barn som missbrukar narkotika är fruktansvärt maktlösa mot den enorma ekonomiska brottslighet som ligger bakom hasch. Man kan tjäna miljontals kronor. Jag skulle vara tacksam om Sten Svenssons parti verkligen ville ställa upp helhjärtat i kampen mot den ekonomiska brottslighet som ligger bakom narkotikahandlingen. Jag tycker inte att de svenska myndigheterna är slapphänta, åtminstone inte i mitt eget landskap. Där arbetar man verkligen hårt. Men jag tror att det är nödvändigt att vi får ett mycket bredare nordiskt samarbete i denna kamp mot hasch.

Anf. 7 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Först vill jag säga att det naturligtvis är väldigt glädjande att vi i denna kammare, när det gäller målsättningen i dessa frågor, är så eniga över partigränserna. Jag tror att det är en oerhört viktig förutsättning för att vi skall kunna gå in effektivt i detta arbete och nå resultat. Kanhända kan vi diskutera litet olika metoder att sätta in. Det är också nödvändigt att använda ett brett register av åtgärder alltifrån förebyggande åtgärder till olika slag av ingrepp från myndigheter för att vårda och rehabilitera människor.

När det gäller den speciella fråga som diskuterats här i dag, relationerna till våra danska grannar, är jag väldigt glad över vad Grethe Lundblad sade, nämligen att det viktiga är, vilket andra också har sagt, att få till stånd mycket allvarliga, seriösa samtal om hur vi tillsammans skall kunna lösa dessa frågor.

I detta sammanhang finns det ett stort problem, och det är de olika attityderna till just cannabis i våra länder. Detta är ett faktum som utgör en av de stora svårigheterna att övervinna. Detta är också bakgrunden till att ett uttalande i mitt svar kanske kan missförstås, om man läser bara en mening i taget. Jag har i interpellationssvaret talat om skillnader i inställningen till cannabis i våra länder, men jag säger samtidigt att man gör stora ansträngningar för att bekämpa narkotikabrott och narkotikamissbruk. Det är alltså en annan narkotika som åsyftas. Antalet tjänster, polistjänster och andra, i Danmark har ökat för att komma till rätta med annan typ av narkotika. Vår inställning här i Sverige är ju att *all* narkotika måste bekämpas. Däri ligger den stora skillnaden och svårigheten.

Långt innan det blev offentligt att vi skulle ha ministermöte, hade samtal på olika myndighetsnivåer men också mellan departement och ministrar

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

pågått i skilda sammanhang för att vi skulle kunna få till stånd en konstruktiv debatt.

Jag beklagar verkligen att det är så långt till februari, men vi kan naturligtvis inte tvinga några till samtal förrän de själva är beredda att delta i sådana.

Under tiden arbetar polis, tullmyndigheter och socialvård för att förebygga och komma till rätta med problemen. Riksåklagarna har haft sammankomster för att få en mera enhetlig praxis när det gäller narkotikabrott. Vi har skärpt lagstiftningen alldeles nyligen här i landet när det gäller narkotikabrott. Men vilka straff man kan utmäta är inte avgörande, även om de är själva grunden – också tillämpningen är väldigt viktig.

Man kan faktiskt ha samma lagstiftning medan praxis kan utvecklas olika. Det är ett förhållande som diskuteras mellan riksåklagarna i Norden för att vi skall få enhetlighet på den punkten.

På frågan om vad jag anser om danskarnas tillämpning av den konvention som de har anslutit sig till skulle jag vilja svara följande. Jag menar att det inte är ett lands sak att ensamt avgöra huruvida ett annat land följer konventionen. Men jag skulle också vilja säga, för mitt och regeringens vidkommande, att om vi tillät haschförsäljning i den utsträckning som man gör i Christiania skulle vi själva inte anse att vi efterlevde konventionen. Men vi tänker inte säga till danskarna att de inte efterlever konventionen. Det finns ett internationellt organ som har i uppdrag att se till efterlevnaden.

Vi tolkar alltså inte konventionen på riktigt samma sätt som danskarna gör. Återigen är det inställningen till cannabis där skiner igenom. Vi skall dock säga, när det gäller frågan om Christiania, att även där har danskarna vidtagit en del åtgärder. Det förekommer mindre av tung narkotika där – och somliga säger att sådan inte alls förekommer där längre.

Men det är också viktigt i det här sammanhanget att påpeka att vi inte bara får stirra oss blinda på situationen i Christiania, utan att vi också måste se till helheten i fråga om narkotikasituationen. Christiania är ett attraktivt skyltfönster och kan av det skälet vara inkörsporten. Men vi skulle göra fel om vi sade att detta var det enda problemet. Vi måste ta itu med problemen i hela deras vidd i hela Norden. Och det är oerhört viktigt att vi hjälps åt, för situationen är lika allvarlig när det gäller vårt land – där man ganska lätt kommer över narkotika – som när det gäller andra länder. Jag menar att konstruktivt samarbete i Norden på alla nivåer – mellan myndigheter, mellan regeringar, mellan parlamentariker och för den delen också, skulle jag vilja säga, mellan partier. Vi måste tillsammans åstadkomma en opinionsbildning. Socialdemokrater i Sverige måste tala med socialdemokrater i Danmark, Norge och Finland. Och centerpartister måste tala med centerpartister etc. Vi måste liksom gemensamt gå till attack och tala med varandra om hur vi ser på de olika ting.

Jag tror att det är den vägen vi skall gå i Norden. Och det är också på det sättet vi skall arbeta internationellt när det gäller att öka förståelsen, öka

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

möjligheterna till samarbete och finna konstruktiva vägar för det här arbetet.

Jag delar också den uppfattning som här har kommit till uttryck, att vi även måste arbeta för att bekämpa den internationella brottsligheten – också det kan vi bara göra tillsammans – samt kommersialiseringen och flumkulturen som så förrådiskt griper tag i många ungdomar. Till syvende og sidst är det naturligtvis också en fråga om att vi skall hjälpa våra barn och ungdomar till en stabil situation samt stödja deras föräldrar så att man får kraft att motstå de frestelser som narkotika och andra droger kan innebära. Det är ytterligare ett exempel på vilken bredd kampen mot drogmissbruket måste få i vårt land. Det gäller också att vi arbetar tillsammans med andra länder som ändå i hög grad har en likartad syn på hur välfärdssambället skall utvecklas.

Konstruktiva samtal och konstruktiv debatt för åtgärder som syftar till att rädda våra ungdomar till en god framtid tror jag är framkomstvägen när det gäller problemet Christiania.

Anf. 8 ESSE PETERSSON (fp):

Herr talman! Jag vill helt instämma med statsrådet om att det är både trivsamt och nödvändigt att ett stort samförstånd verkligen råder över partigränserna i den här frågan för att åtgärder skall kunna vidtas för att komma till rätta med den varböld som narkotikan ändå är.

Man kan kanske sätta ett litet frågetecken när det gäller den dubbla inställning som Grethe Lundblad i viss mån ville göra sig till talesman för: dels att det krävs betydande svenska initiativ, dels att man skall förstå den danska regeringen. Det är ju så man har försökt att förstå narkotikakulturen, och det har lett till den narkotikapermissiva inställning som har funnits av och till i olika länder och som slog ut i full blom i Sverige i mitten av 1960-talet. Låt oss klart deklarerera att det här krävs en kamp utan den formen av förståelse, om vi vill komma till rätta med narkotikaproblemet i det här sammanhanget.

Jag kan också hålla med statsrådet om att man inte skall stirra sig blind på Christiania. Men Christiania är, som jag sade i min kommentar till statsrådets svar, något av en symbol och även inkörsporten för framför allt cannabisbruket till den nordiska marknaden. Men Danmark är aktuellt inte bara när det gäller hasch utan har också blivit inkörsporten för annan narkotika. Därför blev jag trots allt, som jag sade i mitt förra anförande, något förvånad över statsrådet Söders yttrande om de danska ansträngningarna och över uttalandet att man inte skall missförstå en enda mening i svaret. Jag har inte missförstått. Statsrådet läste upp även de andra meningarna i det stycke som det gällde.

Det är helt uppenbart att meningen "Jag vill dock framhålla att man i Danmark har lagt ned mycket stora ansträngningar på att bekämpa narkotikabrott och narkotikamissbruk" egentligen inte borde ha funnits med i svaret – dessförinnan sägs det ju något helt annat. Effekten av krav från svensk sida bör inte tas bort av en mening av denna innebörd, speciellt som det i svaret inte kunde påvisas vilka särskilda åtgärder som har vidtagits och

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

som har minskat den svenska narkotikainförseln från just Danmark. Det enda som kunde redovisas var att det hade tillsatts några tjänster. Beträffande vilken annan drog har tillförseln till Sverige från Danmark minskat under de senaste fem åren? Mig veterligt har det inte skett beträffande någon drog, men statsrådet har kanske något sådant exempel att anföra.

Låt oss vara överens om att danskarna har en helt horribel uppfattning när det gäller angelägenheten av att bedriva spaning mot och bekämpa narkotikakulturen och narkotikan som sådan. Mot den bakgrunden är de ansträngningar som statsrådet tillsammans med justitieministern och regeringen i övrigt har gjort för att komma till rätta med problemen på det området mycket positiva.

Till Rune Gustavsson, som tydligen inte är i kammaren för tillfället, vill jag säga att den redovisning som han gav av Nordiska rådets arbete på denna punkt är utomordentligt värdefull och att de initiativ som han själv tagit i det sammanhanget måste hälsas med tillfredsställelse.

Jag vill också säga ett tack till statsrådet för att statsrådet i sin replik tog upp problemen i förhållande till den internationella konventionen. Det förutsätts inte att vi på något sätt skall avgöra om det aktuella kravet är uppfyllt. Det intressanta var dock att få veta om den svenska regeringen tyckte att danskarna fullföljer sitt åtagande, och vi fick klart besked om att regeringen inte tycker att danskarna lever upp till den konvention som gäller på det här området. Det finns då ytterligare skäl för den svenska regeringen att agera. Hasch- och narkotikaspridningen är nämligen icke ett isolerat danskt problem, utan det är ett stort problem för hela den nordiska marknaden, framför allt bland ungdomar i riskgrupperna som pendlar mellan Sverige och Danmark. Därigenom sprids och fördjupas narkotikasmittan inom allt fler grupper. Där har vi ett ansvar, och jag är tacksam för att regeringen försöker att ingripa på den punkten. Jag önskar lycka till med ett framgångsrikt arbete på denna punkt. Jag lovar allt stöd i det sammanhanget.

Anf. 9 INGA LANIZ (vpk):

Herr talman! Det har sagts - inte ordagrant kanske, men andemeningen var väl den - att vi inte skulle lägga oss i Danmarks problem. Man har hävdat att det här är interna danska problem. Men jag tycker inte att det är riktigt sant, eftersom förhållandena i Danmark - och kanske framför allt i Christiania - påverkar marknaden i Sverige, särskilt i södra delen av Sverige. Detta har bekräftats här i olika inlägg. Den sociala situationen i Christiania är allvarlig i dag. Man kan mäta detta på andra sätt också - inte bara när det gäller haschförsäljning och narkotikamissbruk. Man kan se på barnens situation, undervisningssituationen - en mängd sådana förhållanden som inte har berörts här. Situationen i sin helhet är mycket allvarlig, och det är inte bara fråga om ett skyltfönster. Jag tycker att man också skall kräva av de danska myndigheterna att de ser upp med dessa förhållanden.

Sedan vill jag säga till Sten Svensson att de föräldrar som har ungdomar vilka råkat ut för narkotikamissbruk och missbrukar narkotika behöver allt

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

stöd i världen – på många olika sätt. De behöver inte de pekpinna som Sten Svensson håller fram, de behöver stöd i stället för den understuckna kritik som kommer här.

Det är klart att det behövs samarbete i den här frågan – självfallet. Det behövs konstruktiva diskussioner mellan de olika länderna för att bekämpa narkotikasituationen. Men jag tycker att Danmarks regering skall ha kritik när det gäller dess sätt att följa narkotikakonventionen. Jag tycker inte att Danmarks regering har följt den på det sätt som man skall göra. Jag tycker att det skall riktas en skarp kritik när det gäller det sätt på vilket den danska regeringen har handlagt förhållandena i Christiania.

När jag senast tog upp den här frågan med socialministern i Danmark, sades det från det hållet att det inte finns någon anledning att göra någonting. Nu var detta ett tag sedan, kanske för tre kvarts år sedan. Men jag blev mycket skrämmd av den inställningen – att det här inte var något egentligt problem. Jag tycker att det är ett mycket allvarligt problem.

Anf. 10 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag vill i likhet med andra talare understryka det värdefulla i enigheten över partigränserna. Socialminister Karin Söder underströk också att man skulle se till helheten – det är viktigt. Vi måste fortsätta att arbeta via FN för att åstadkomma en internationell kraftsamling mot narkotikahandlingen.

Sedan vill jag till Grethe Lundblad, och även till Inga Lantz, säga att vad jag vill understryka med vad jag sade i mitt förra inlägg är att familjerna måste ta ökat personligt ansvar för fostran av barn och ungdom och inte lita på att myndigheter av skilda slag skall ta ansvaret; dessa myndigheter som i sin tur litar på föräldrarna – då är det ingen som tar ansvar. Vad jag avser är att man med mer av förebyggande åtgärder skall åstadkomma sunda miljöer och en god uppfostran, som gör att man stärker ungdomarnas motstånd mot att över huvud taget pröva på narkotika. Men det är också viktigt att ge allt stöd när skadan väl är skedd.

Jag har tillsammans med min kollega här i kammaren Björn Körlof anfört dessa synpunkter i en motion, som vi väckte i januari och som jag vill hänvisa till. Där har vi noggrant utvecklat de tankegångar som det här är fråga om.

Grethe Lundblad har vidare talat om den ekonomiska brottsligheten. Även på den punkten har jag väckt motioner – två motioner under den allmänna motionstiden om åtgärder mot den s. k. svarta sektorn. Jag vill rekommendera Grethe Lundblad att noga läsa vad som där står – det är svar nog när det gäller den frågan.

Slutligen skall jag, herr talman, beträffande myndigheternas attityder redovisa en artikel i Göteborgs-Posten från i tisdags, där man har intervjuat tullpersonalen på Landvetter. Jag citerar:

”I flera år har tullpersonalen på Landvetter både muntligen och skriftligen tjatat och bönat för att få en egen tullkriminalgrupp på två man och ett eget hundekipage. Men det har hittills varit kalla handen från den lokala

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

ledningen. Landvetter får nöja sig med att dela på de tre (3) narkotikahundar och den tullkriminalpersonal som ska räcka till för hela västra Sverige. ---

På Landvetter finns ingenting utöver den vanliga styrkan i tullfiltret på 31 man. Hund och tullkriminal får rekvireras från Göteborg."

Vidare säger man: "Det har hänt att interner tagit flyglektioner när de avtjänat sitt straff och själva flugit över till Danmark i hyrt plan för att hämta narkotika."

Den här artikeln visar mycket tydligt på de problem som jag i mitt anförande ville peka på. Jag ville med mitt inlägg understryka hur angeläget det är att vi gör sådana prioriteringar när det gäller resurserna att vi kan sätta större kraft bakom vår vilja att slå tillbaka mot narkotikaspridningen in över Sveriges gränser.

Anf. 11 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag tror att Esse Petersson inte riktigt hörde på vad jag sade. Jag underströk nämligen mycket bestämt att jag *inte* förstår den danska regeringens inställning och *inte* vill på något sätt stödja den. Däremot förstår jag att det kan vara svårt i Danmark att få tillräckliga ekonomiska resurser för en kamp mot narkotikan – Danmark har ju enormt mycket större införsel av narkotika än övriga nordiska länder, därför att Danmark så att säga är inkörsporten till Norden.

Och jag kan tala om att jag på det möte med Nordiska rådets socialutskott som ägde rum i Köpenhamn i veckan direkt till det danska socialdemokratiska statsrådet och inför de danska partivännerna beklagade deras inställning. Jag röstade också tillsammans med andra i Norden emot det förslag i vilket denna inställning kom till uttryck. Jag delar absolut icke danskarnas uppfattning när det gäller inställningen till hasch. Däremot kan jag som sagt ha förståelse för att det kan vara svårt med de ekonomiska resurserna.

Det är ju enorma resandeströmmar från Tyskland till Danmark och över Kastrup från utlandet till Norden. Vi kan bara se vilka resandeströmmar det är man måste kontrollera mellan Helsingör och Helsingborg – 700–800 personer reser tre gånger i timmen över Sundet. Det är alltså enorma resandeströmmar som skall kontrolleras. Det är då fråga om stora ekonomiska insatser, och jag skulle vilja fråga Karin Söder: Är den svenska regeringen beredd att ställa ökade ekonomiska resurser till förfogande för en bättre nordisk kontroll av resandeströmmarna för att försöka hindra att narkotika kommer in i Norden?

Jag har åtminstone personligen – jag talar inte på något sätt för mitt parti – den uppfattningen att vi borde ha en nordisk kontrollgrupp mot narkotika, bekostad genom gemensamma nordiska resurser. Jag tycker att om danskarna ändrar inställning skulle vi från svensk sida försöka ställa upp på en sådan lösning i fråga om kontrollen att vi kan hindra att narkotika kommer in till Norden.

Vidare anser jag det vara viktigt att man från den svenska regeringens sida ger uttryck för denna bestämda inställning mot hasch, så att det inte råder

någon som helst tveksamhet hos våra myndigheter. Jag vet t. ex. att svenska myndigheter faktiskt lyckats få stopp på viss narkotikahandling i Danmark just genom en press mellan olika myndigheter över gränsen. Det har hjälpt åtminstone ungdomarna och socialmyndigheterna i Skåne oerhört, att vi har lyckats få detta till stånd.

Det är glädjande att Sten Svensson har ställt upp i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Jag har den uppfattningen att vi socialdemokrater ibland här i kammaren har fått stå ensamma när det gäller krav på ännu hårdare åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten och att vi har stått ensamma när det gäller att stödja brottsförebyggande rådets krav på ökade resurser. Men jag hoppas att det även på det området skall bli en ändring, så att vi äntligen kan få bort alla de personer som mycket cyniskt tjänar pengar på att förstöra Nordens ungdom.

Anf. 12 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Visst är det mycket angeläget att vi ytterligare tar itu med den ekonomiska brottsligheten, som ju är en av orsakerna till allt det lidande som de människor råkar ut för som drabbas av missbruk och där andra tar pengarna. Det har emellertid också hänt en hel del under de senaste åren när det gäller att komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten, inte minst genom de ökade resurser som polisen har fått.

När det gäller danskarnas kamp mot narkotika vill jag berätta att vi ändå har ett samarbete med danskarna, varvid vi försöker placera ut narkotikasambandsmän på de ställen i världen där vi vet att det finns centraler för narkotikaleveranser. Detta är alltså ett sätt av samarbete, och det är alltså myndigheter som finner former för detta. Även på annat sätt finns det dokumenterat att man bjuder till för att försvåra handeringen av de stoffer som danskarna betraktar som narkotika, och beslagen är ganska stora i Danmark. Sedan kan man också säga att vi faktiskt inte vet hur situationen skulle ha varit, om man *inte* hade vidtagit dessa åtgärder. Därför kan man inte påstå att det förhållandet att man inte har kunnat se någon minskning i leveranserna av narkotika till Sverige är ett tecken på att ingenting görs – så enkelt kan man *inte* föra debatten. Jag tror att det fortsatta samarbetet, med en så långt möjligt gemensam grundsyn i de här frågorna, ändå skall kunna ge resultat.

Ytterligare skulle jag vilja säga, herr talman, att det förhållandet att vi med danskarna har tagit upp frågor både om Christiania och om narkotikaproblematiken i övrigt, där vi i varje samtal med skärpa framhåller att vi inte delar deras uppfattning, att cannabis kan undantas, naturligtvis kan vara ett sätt att "lägga sig i", dvs. att hävda sin mening i konstruktiva samtal. Jag vill nämligen påstå att det här är ett internationellt solidaritetsproblem, och därför måste samtalen och förslagen till gemensamt agerande föras vidare.

Den svenska regeringen kommer under våren att lägga fram en narkotikapolitisk proposition – en drogpolitisk proposition skulle man kanske hellre säga, eftersom den gäller både alkohol och narkotika – där alla berörda

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

departement, utbildningsdepartementet, justitiedepartementet och handelsdepartementet, kommer att ha så att säga sin del och där vi skall försöka stärka arbetet mot drogerna. Det är alltså svaret på den frågan. Jag kan i dag inte gå in på vilka speciella åtgärder som kommer att vidtas eller vilka summor det kommer att röra sig om, men det är alltså ett arbete som vi håller på med i regeringskansliet.

Till sist till Grethe Lundblads fråga om nordisk kontroll. Jag tycker att det är en väldigt angelägen fråga att diskutera, inte bara på detta område, utan också i andra sammanhang, såsom när vi haft olika regleringar av invandringspolitikerna och sådant, där vi haft vissa bekymmer med de öppna gränserna i de nordiska länderna. Det pågår också arbete inom Nordiska rådets och ministerrådets ram. Jag ser här en möjlighet att nå resultat om vi kan komma till en gemensam uppfattning om vad som är att anse som narkotika. Jag tror att det är en viktig framkomstväg för att stärka kampen mot narkotika i hela Norden.

Anf. 13 ESSE PETERSSON (fp):

Herr talman! Till Grethe Lundblad vill jag först säga att det var just för att jag hörde på hennes anförande som jag gjorde min kommentar. Men jag är tacksam för att Grethe Lundblad i sitt andra anförande skärpte tonen mot danskarna och deras agerande i detta sammanhang. Litet kritik gjorde tydligen nytta denna gång.

Man får inte låta den ekonomiska situationen bli ett svepskäl. Det skulle innebära att man skulle vara beredd att offra unga människor av ekonomiska skäl. Så kan icke vara fallet, utan här gäller det att satsa offensivt. Och den ekonomiska satsning man gör på att rensa upp i narkotikaträsket får man ganska snart igen dubbelt upp och kanske mer än det. Man drabbas nämligen inte av de problem, sjukdomar, skador och mycket annat som narkotikamissbruket medför. Låt oss inte göra detta arbete först och främst till en ekonomisk fråga. Här gäller det att rädda människor – och unga sådana. Om Grethe Lundblad tänker efter litet, tror jag att också hon har den inställningen.

När det gäller statsrådet och de frågor som vi här har diskuterat vill jag säga att svaret som sådant är mycket bra. De initiativ man vill ta är också bra. Men det hade varit klädsamt, om statsrådet hade velat tala om vilka mycket stora ansträngningar för att bekämpa narkotikabrott och narkotikamissbruk som man har gjort från dansk sida. Eftersom statsrådet hittills inte har lyckats prestera någon sådan redovisning, hade det varit positivt om orden att "man i Danmark har lagt ned mycket stora ansträngningar på att bekämpa narkotikabrott och narkotikamissbruk" inte hade funnits med i svaret. Det finns ingen anledning att försöka smicka en part som ändå inte har gjort så fasligt mycket i detta sammanhang.

Det går inte att bara säga att det är bra att ytterligare åtgärder sätts in och att man inte kan avläsa effekterna av åtgärderna i om mängden använd narkotika ökar eller inte. Det är klart att de åtgärder som sätts in måste vara så effektiva att de tränger tillbaka den totala konsumtionen och införseln till

den svenska sidan. Vi har inte till uppgift att först och främst bry oss om konsumtionen i Danmark. Det intressanta är att Danmark är den stora införselkanalen till den nordiska marknaden och framför allt södra Sverige. Därför berör förhållandena i Danmark oss i så hög grad.

Personalsamarbetet etc. på det internationella planet är ett steg i rätt riktning, som kan utvecklas vidare. Det gäller för oss att verkligen få till stånd en mur för att stoppa införseln av narkotika på den nordiska marknaden. Och här gäller det att vara med i opinionsbildningen, för att driva fram den danska opinionen mot narkotika – en opinion som ändå finns och som, vilket statsrådet påvisar i sitt interpellationssvar, är växande. Men vi skall ha klart för oss att det är mycket starka krafter, framför allt inom Christiania och bland dess sympatisörer, som driver legaliseringsrörelsen. Det sker på ett tema som är ganska fantastiskt: Effektiv kamp mot narkotika – stöd fri hasch!

Man skall nog inte inlåta sig på att över huvud taget börja resonera om tung och lätt narkotika. Såvitt jag känner till har vi i detta land inte någon lagstiftning för tung resp. lätt narkotika – all narkotika är narkotika. Det är framför allt legaliseringsanhängare som talar om tung och lätt narkotika. Det är enbart ett sätt att försöka "flumma till" debatten. I den svenska lagstiftningen talar vi enbart om narkotika och ingenting annat.

Slutligen vill jag, herr talman, i detta sammanhang hälsa med tillfredsställelse den drogpolitiska proposition som regeringen avser att lägga fram. Jag hoppas bara att det inte enbart blir en verbal produkt, utan att det blir ett reellt innehåll i den.

Anf. 14 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag vill säga till Esse Petersson, att om vi använder uttryck som tung och lätt narkotika men samtidigt, som jag ju har gjort flera gånger här i dag, säger att det inte finns någon ursäkt för någon form av narkotika, så kan man inte påstå att vi bidrar till någon "flumdebatt" – det måste jag med all bestämdhet tillbakavisa. Däremot använder man dessa uttryck i olika sammanhang som tekniska uttryck, och det är det som det är fråga om. I övrigt måste det stå helt klart att all narkotika skall bekämpas.

Anf. 15 ESSE PETERSSON (fp):

Herr talman! Jag kan delvis hålla med statsrådet på den här punkten. Men det är en avgörande skillnad när statsrådet talar om tung och lätt narkotika och när man gör det i allmänhet. Det kan vara så att denna terminologi anses få en viss betydelse när man från regeringskretsen nedlåter sig till att tala om tung och lätt narkotika. Det finns ingen gradskillnad. Det är bara så att vissa vill göra gällande att hasch och cannabis är ofarligt och därför rent allmänt resonerar på detta sätt. Därför har man i svensk lagstiftning icke gjort någon sådan här gradering.

Jag vill vädja till statsrådet att i dessa debatter tala om narkotika. Tung och lätt narkotika finns inte. Det finns ingen anledning för oss att försöka haussa upp en stämning för en sådan gradering och för ett sådant språkbruk.

Nr 43

Fredagen den
4 december 1981

*Om åtgärder mot
narkotikaspridning
från Danmark*

*Om statsbidrag
till viss trafik-
flygverksamhet*

eftersom narkotika är narkotika och, som statsrådet sade, all narkotika skall med alla till buds stående medel bekämpas.

Anf. 16 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Upplysningsvis vill jag meddela att i straffutmätningssammanhang och även inom forskningen används detta uttryck. Om man sedan nedlåter sig eller ej när man använder uttrycket får alltså andra bedöma. Jag kan i och för sig medge, att om man inte förklarar vad det är fråga om kan det ligga en risk i att använda uttrycket. Men att det skulle vara förbjudet att i en politisk debatt använda ett uttryck som faktiskt används mera formellt i andra sammanhang är väl att dra alltför långtgående konsekvenser. Jag tycker att det vore olyckligt om denna debatt skulle utmynna i en pseudodebatt, vilket detta tenderar att bli, när vi i övrigt har så stor enighet om den här frågans vikt och vi är eniga om att all narkotika skall bekämpas.

Anf. 17 ESSE PETERSSON (fp):

Herr talman! Om statsrådet inte hade skärpt tonen just på denna punkt när jag försökte lägga till rätta problemen i samband med diskussionen om tung och lätt narkotika, så hade vi inte fått dessa extraturer i den här debatten. Det var intressant att konstatera att det finns lagstiftning med olika straffsatser beroende på vilka preparat man använder inom det narkotiska området. Det skall bli intressant att se de lagarna. Tack fru statsråd!

Överläggningen var härmed avslutad.

**3 § Svar på interpellation 1981/82:82 om statsbidrag till viss trafik-
flygverksamhet**

Anf. 18 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Tore Nilsson har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder i syfte att genom statligt stöd till de för ortsborna nödvändiga transporter och färderna till arbete och näringar verka för rättvisa förhållanden för befolkningen i Sorsele och Storumans kommuner.

Statligt stöd utgår till viss flygtrafik i fjällområden. Avsikten med stödet är att en rimlig trafikservice för de människor som är bofasta i fjällvärlden och som saknar vägförbindelser skall upprätthållas. Stödet ingår i den statliga bidragsgivningen till kollektivtrafik, dvs. till trafikutövningen, och bör enligt min mening inte jämföras med det stöd som utgår för att tillhandahålla en rimlig infrastruktur, t. ex. i form av vägar. Fjällflyget kräver inte heller fasta anläggningar av någon nämnvärd omfattning, eftersom det bedrivs med sjöflygplan eller med helikopter.

I likhet med övrig lokal och regional kollektivtrafik är fjällflyget i första hand en kommunal angelägenhet. Fjällflyget erhåller ett statsbidrag som motsvarar över 40 % av totalkostnaderna, vilket är ett större bidrag än till

s. k. kompletteringstrafik, som oftast sker med taxi, och till den ersättningsberättigade busstrafiken. Jag anser därför att det nu inte finns anledning att ompröva stödet till fjällflyget.

Nr 43

Fredagen den
4 december 1981

Anf. 19 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Jag har i interpellationen tagit upp en fråga som berör särskilt kommunerna i det inre av Västerbotten och som gäller trafikflyget i det väglösa naturskyddsområdet i västra Sorsele och nordvästra Storuman. Jag har därvid påpekat att flygverksamheten där inte är självbärande och att landsting och kommuner får gå in och täcka underskottet.

Jag vill upprepa det jag anfört i interpellationen, nämligen att verksamheten uteslutande berör det område i Tärna- och Ammarnäsfjällen som riksdagen i särskilda beslut "fredat för tekniskt intrång", nämligen Vindelälven som skonats från vattenkraftsutbyggnad och Tärna-Vindelfjällens naturskyddsområde. Flyget skall i första hand sköta och främja transporter för de kommuninvånare som har sin näring eller sitt arbete i det väglösa naturskyddsområdet. Det ersätter i princip de för fjällnäringarna gynnsamma och nödvändiga vägarna i andra liknande områden. Som exempel kan nämnas Graddisvägen i Arjeplogs kommun, "vägen västerut" i Jokkmokks kommun och även vissa vägar söder om naturskyddsområdet, inom Västerbotten och Jämtland. Enskilda vägar är berättigade till högt statsbidrag i liknande områden i andra kommuner, och de allmänna vägarna bekostas ju helt av staten. Det är då rimligt och nödvändigt att transporterna i Sorsele och Storumans fjällområden får samma statliga stöd som vägarna. Endast flygtrafik och lufttransport ger rimlig jämlikhet.

Så långt det jag har fört fram i min interpellation. Jag vill här lämna några ytterligare kommentarer.

Vem är det som använder flyget? Somliga har sagt att det mest är turister och att vi skall låta dem betala. Men landstinget har nu genom en undersökning fått fram att det är kommuninvånare till 84,9 %. Det är alltså fråga om bara 15 % andra resenärer. De som kallas turister har f. ö. ofta anknytning till området genom tidigare vistelse där. I undersökningen har man också försökt ta reda på vad som i det här sammanhanget kan kallas nyttoresor, och det har visat sig att sådana görs till nära 90 % – 88,9 %, för att vara exakt. Turistresor skulle alltså bara förekomma till 11,1 %, och jag vill tillägga att även turismen är en oerhört viktig näring i det här området.

En grupp invånare som särskilt berörs är renskötarna. Enligt en utredning som har gjorts och som presenterades den 12 september i år har 31 % av dem som använder flyget anknytning till just renskötseln. Det gäller här också människor som utövar fiske och jakt och vissa andra näringar och som har områden här uppe sedan gammalt. I viss utsträckning gäller det också personer som bor på fjällägenheter och i väglösa byar eller har kvar intressen just där. Flera skulle behöva färdas inom det här området, och färdas oftare. Men kostnaderna är avskräckande, för det är fråga om ganska dyra biljetter.

*Om statsbidrag
till viss trafik-
flygverksamhet*

*Om statsbidrag
till viss trafik-
flygverksamhet*

Det jag efterlyser är rättvisa för den här fjällbefolkningen. Om man råkar bo några mil norrut i Arjeplogs kommun, i Jokkmokk eller i Storuman, då har man vägar som staten har byggt och man får betala bensinen – och det är ju riktigt. Men de som inte har någon väg har inte samma förmåner. Vad det betyder för dem i fråga om tidsspillan och ökade kostnader är ju klart och uppenbart för alla.

Vi frågar alltså efter jämlikhet. Man får inte glömma att de här människorna har så att säga blivit offer för våra insatser när det gäller att skydda och freda fjällområdet, något som jag helt ställer mig bakom. Bara därför att de bor inom det här området och har sina näringar där bör de inte få ta på sig bördor som andra människor inom andra liknande områden inte behöver bära. Det är angeläget, rimligt och nödvändigt att transportererna inom naturskyddsområdet får en med exempelvis Graddisvägen och "vägen västerut" jämlik karaktär. Det är då endast flygtransporterna som ger en rimlig jämlikhet. Det bör uteslutande vara en statens angelägenhet att sörja för transportererna. Trafikanterna bör endast betala vad som kan bedömas skäligt, exempelvis en kostnad som motsvarar den man skulle ha om man utnyttjat transport per landsväg, t. ex. kostnad för busstransport och liknande.

Jag har ett förslag i det här avseendet. Staten, som genom sina beslut utesluter vägbygge här, får ta på sig merkostnaden, alltså kostnaden utöver skälig egenavgift, för dem som bor eller arbetar i det nuvarande flygtrafikområdet – låt oss kalla dem "behöriga trafikanter". Annan resande betalar faktisk självkostnad, dvs. sin andel av flygpriset för aktuellt flygplan.

Vidare kan man tillämpa samma princip som i Västra Kvarken, som också ligger i Västerbotten. Där finns det en båttrafik från fastlandet till Holmön. Här står staten helt för transportererna. Jag tycker att det är en modell som vi kan använda.

I flygtrafiken bör dock fri resa gälla endast för dem som stadigvarande bor eller arbetar i flygtrafikområdet, medan andra får betala.

Jag har just i dag fått i min hand konsumentverkets undersökning om Sorsele kommun. Man visar här vilka oerhörda svårigheter människorna också i övrigt har i det här området och hur kostsamt det kan vara att bo och leva där.

Om jag sedan får säga några ord med anledning av interpellationssvaret, är jag inte enig med statsrådet om att man här kan tala om att lokal och regional kollektivtrafik i första hand är en kommunal angelägenhet och att därför fjällflyget också bör vara det. Som jag sagt tidigare är det ju så att de vägar som finns i motsvarande områden är statliga vägar. Om det är fråga om enskilda vägar utgår rätt betydande stöd. Om fjällflyget nu får detta bidrag på 40 % av totalkostnaderna, så betyder det i själva verket att både invånarna i området liksom kommuner och landsting får extra bördor. Det är helt klart.

När det sägs att fjällflyget inte kräver fasta anläggningar i någon nämnvärd omfattning, eftersom det bedrivs med sjöflygplan eller med helikopter är det

sant på ett sätt. Men jag har här en rapport från fjällflyget av den 26 februari i år, där man i sista stycket säger:

”I detta sammanhang måste påpekas att fjällflyg lättare drabbas av materiella skador än andra former av taxiflyg. Försäkringar, omdöme och erfarenhet skall tillsammans nedbringa dessa till ett minimum. Att försäkra sig mot alla risker är oekonomiskt, för att inte säga omöjligt. Det är med andra ord mindre kostsamt på sikt att ta enstaka skador, när de inträffar, än att söka helt eliminera skadeverkningarna i förväg. Sistnämnda skulle innebära en premiehöjning av en storleksordning, som det inte finns utrymme för i kalkylen.”

Detta visar att fjällflyget har nackdelar som inte syns utan vidare. När det talas om en rimlig infrastruktur i form av vägar, så menar jag att det inte är rättvist som det nu är. Vad vi får från staten i de berörda områdena är för litet. Det kan inte sägas att man här ligger på en nivå som är jämförlig med den i kommuner i andra delar av landet.

Anf. 20 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Man måste ju hålla isär begreppen. De kostnader som normalt finns för vägar osv. förekommer här inte i någon nämnvärd omfattning såsom jag tidigare påpekade. Det krävs inga sådana vägar i dessa områden. Ersättningen här är helt knuten till dessa väglösa områden. Då återstår att se hur den här trafiken behandlas i förhållande till annan trafik. Jag återkommer då till vad jag sade i mitt svar, nämligen att drygt 40 % av totalkostnaderna är statsbidrag. Det är högre än det statsbidrag som utgår till kompletteringstrafik i andra delar av landet när det gäller taxi och ersättningsberättigad busstrafik. Jag tycker att man måste hålla isär de här olika komponenterna. Annars kan debatten framstå som litet märklig.

I övrigt vill jag bara tillägga att det faktiskt är så, att det inte är alla som har sin verksamhet i de här trakterna som är hänvisade till fjällflyget. Snöskotern är ett fortskaffningsmedel som också i mycket hög grad används. Det skall man kanske komma ihåg i det här sammanhanget.

Anf. 21 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Kostnaderna för vägarna, som alltså staten helt tar på sig när det gäller allmänna vägar i andra områden, är avsevärt högre än här aktuella kostnader. Det skulle alltså vara en förtjänst för staten om man, när det inte finns allmänna vägar, går in med ett bidrag för den här speciella trafiken. Jag tycker inte att man kan säga att det är något svar som tillfredsställer människorna i området. Staten tjänar ju på att det är på det här sättet.

Vi är med om att vägar inte skall byggas, men de här människorna måste ändå ha sin verksamhet i dessa områden, och de bör inte få merkostnader i, vill jag säga, onödan.

Det finns också andra som färdas där. Jag påvisade i mitt inlägg att 88,9 % är nyttotrafik. Det tycker jag är viktigt.

Om man för in skotern i sammanhanget skall man komma ihåg: Skotern är nödvändig och bra att använda i just dessa områden, men skotern är ett

*Om charterflyg
till Florida*

begränsat trafikmedel, eftersom man inte får köra den var som helst. Och det finns inte någonting som visar att det är billigare att leva och färdas här än i andra delar av landet.

Jag skulle nog vilja att kommunikationsministern ser på det som jag framfört som ett förslag. De som bor obekvämt i områden ute vid kusten får färjor och annat.

Detta är egentligen inte någon stor sak för staten, men för kommunerna och de enskilda gäller det betydande pengar. Det är dessutom en rättvisefråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1981/82:71 om charterflyg till Florida

Anf. 22 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Anders Björck har frågat mig vilka initiativ man avser ta från svensk sida för att bereda möjligheter för ett företag som Scanair att inleda charterflyg till Florida.

Genom underhandsupplysningar i mitten av augusti månad i år fick regeringen en förvarning om att amerikanska myndigheter stod i begrepp att fatta ett beslut som skulle ställa Scanair i en sämre situation än vissa andra skandinaviska charterbolag. Detta föranledde en gemensam skandinavisk uppvaktning på diplomatisk nivå och överlämnandet av en not till amerikanska utrikesdepartementet den 19 augusti. I noten understryks bl. a. vikten av att få de erforderliga chartertillstånden från amerikansk sida så snart som möjligt och "på icke-diskriminatoriskt grundlag".

När sedan amerikanska luftfartsmyndigheten, CAB, ändå träffade ett beslut som ofördelaktigt drabbade Scanair framfördes erinringar mot beslutet av såväl mig själv som av mina danska och norska kollegor i likalydande skrivelser den 1 september till USA:s transportminister. Där i uttryckte vi också vår önskan att transportdepartementet skulle verka för en omprövning av beslutet. I skrivelsen underströks vidare att gällande skandinaviska charterbestämmelser är icke-diskriminerande och erbjuder skandinaviska och amerikanska charterbolag samma möjligheter att utföra chartertrafik. Diplomatiske noter av samma innehåll överlämnades samtidigt till det amerikanska utrikesdepartementet med anmodan om dess medverkan till en omprövning av beslutet.

Som ett ytterligare försök att få de amerikanska myndigheterna att ändra sitt beslut genomfördes skandinavisk-amerikanska förhandlingar på regeringsnivå i Washington den 21–24 september i år. Då dessa förhandlingar slutade resultatlösa överlämnades noter till amerikanska utrikesdepartementet den 25 september varifrån man från skandinavisk sida beklagade det amerikanska beslutets diskriminerande effekt.

Regeringen har således aktivt, och med de medel som står till buds i dessa

sammanhang, försökt förmå de amerikanska myndigheterna att medge Scanairs charterflygningar till Florida.

Eftersom de amerikanska myndigheterna hittills inte ändrat sin inställning har man från skandinavisk sidan inbjudit amerikanerna till fortsatta förhandlingar i början av februari månad 1982. Från båda sidor har man då förklarat sig beredda att diskutera och försöka få till stånd lösningar för chartern som en del i våra totala luftfartsrelationer. Min förhoppning är därför att det inför nästa vintersäsong skall vara möjligt för alla intresserade skandinaviska charterbolag att genomföra flygningar till Florida.

Nr 43

Fredagen den
4 december 1981

*Om charterflyg
till Florida*

Anf. 23 ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min interpellation. De luftfartspolitiska frågorna har fått en starkt ökad betydelse under senare år i en rad sammanhang. Det gäller både ekonomiskt och politiskt. Den traditionella skandinaviska luftfartspolitiken har tyvärr under många år varit stelbent, och det är därför glädjande att tecken till en modernisering har märkts under senare tid.

Detta är viktigt, herr talman, att ha i minnet när vi diskuterar de akuta problem som nu måste lösas på olika områden, det må antingen gälla SAS problem med sin Euroclass och de underhandlingar som har ägt rum med de franska myndigheterna eller det som min interpellation direkt gäller, chartertrafiken till Florida.

Sverige har nämligen, tillsammans med de andra skandinaviska länderna, en negativ klang i amerikanska luftfartsretsar. Jag har sedan 1977, då jag blev vald till Europarådets luftfartsrapportör, haft många kontakter med amerikanska flygmyndigheter i de här sammanhangen. Jag kan bara bekräfta att vårt rykte inte är det allra bästa.

Låt oss se på sakläget och därefter på vad vi kan göra åt det.

I våras gavs från den svenska regeringens sida, liksom från Danmarks och Norges, tillstånd till chartertrafik från Skandinavien till Florida. Det av SAS ägda charterbolaget Scanair får emellertid inte, visar det sig senare, tillstånd av de amerikanska luftfartsmyndigheterna att bedriva sådan trafik. Däremot får det danska charterbolaget Sterling Airways besked om att dess gamla tillstånd för sådan trafik förnyas på fem år.

Nu är det så att Scanair till 90 % transporterar svenska passagerare. Företaget har 45 % av den svenska chartermarknaden. Ett företag av den här typen får alltså inte flyga på Florida, medan ett danskt företag får göra det – med i betydande utsträckning svenska passagerare.

De amerikanska myndigheterna har gång på gång låtit förstå att man är missnöjd med den officiella skandinaviska inställningen i luftfartsfrågor. Man anser den vara stelbent, protektionistisk och konkurrensfientlig. Det intressanta är emellertid att amerikanerna redan vid de luftfartsöverläggningar som ägde rum i februari i år bad om att få ta upp vissa charterfrågor. De skandinaviska luftfartsmyndigheterna tillmötesgick då inte denna begäran och har i princip ställt sig mycket kallsinniga till förhandlingar rörande charterfrågor. Detta, herr talman, är en ohållbar attityd. Vi må tycka vad vi

vill om den amerikanska inställningen i luftfartsfrågor, det finns förvisso anledning att kritisera också den på en rad punkter. Jag vill gärna säga det i detta sammanhang. Men vi kan vara övertygade om att man från USA:s sida kommer att ytterligare öka trycket på Skandinavien i liberaliserande riktning. Jag vill erinra om att SAS var det enda flygbolag som vid ett tillfälle förra året vägrades prishöjningar över Nordatlanten. Det var en allvarlig varning, och den borde ha lett till eftertanke.

Därmed inte sagt att vi från skandinavisk sida skall bjuda på allt i de överläggningar som skall komma till stånd i februari nästa år. Men vår attityd, herr kommunikationsminister, att vägra diskutera allmänna charterfrågor är helt orealistisk, och något får vi vara beredda att ge. Vi kan inte bara hårdnackat säga nej.

Jag vill fråga kommunikationsministern om jag får tolka de sista raderna i hans svar till mig – "Från båda sidor har man då förklarat sig beredda att diskutera och försöka få till stånd lösningar för chartern som en del i våra totala luftfartsrelationer:" – som ett löfte om att man från svensk sida är beredd att ta upp konkreta diskussioner med amerikanerna om en liberalisering av den tidigare svenska charterpolitiken. Gör man inte det tror jag icke – med den erfarenhet jag har av amerikanska luftfartsmyndigheter på det här området – att förhandlingarna kommer att bli givande. Då kommer inte heller den förhoppning som kommunikationsministern avslutar sitt interpellationssvar med, nämligen att det nästa vintersäsong skall bli möjligt för alla intresserade skandinaviska charterbolag att genomföra flygningar till Florida, att bli realitet. Jag instämmer naturligtvis i den förhoppningen, men skall den bli verklighet krävs nog en annan förhandlingsuppläggning från skandinavisk sida – inte minst från svensk sida – än den vi hittills har haft. Åstadkommer vi en förändring här, tror jag vi har stora möjligheter att lyckas när förhandlingarna tas upp på nytt i februari nästa år.

Anf. 24 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Den förhoppning som jag uttryckte i slutet av mitt svar på interpellationen har naturligtvis inte alltför lös grund – det utgår jag ifrån att Anders Björck är klar över. Detta är ett mycket komplicerat område med många intressenter och med många hänsynstaganden. Svensk internationell flygfart är ju inte enbart ett svenskt intresse, utan också andra nordiska länder är inkopplade. Det förenklar självfallet inte heller förhandlingarna när det gäller charterverksamheten.

Som svar på Anders Björcks fråga kan jag säga så här: Det är alldeles uppenbart att den svenska regeringen och svenska myndigheter över huvud taget som har att sköta dessa grannliga uppgifter inte kommer att handla på ett sådant sätt att man försvarar en uppgörelse i den riktning som jag här har hoppats skall bli resultatet.

Anf. 25 ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Nej, att svenska myndigheter skulle uppträda så att de försvårar den lösning som de själva är ute efter tror faktiskt inte jag heller. Däremot hoppas jag – och jag kan dess bättre inte tolka kommunikationsministerns svar på annat sätt – att man från svensk sida vid de förhandlingar som skall äga rum i februari kommer att visa prov på en välkommen och nödvändig förändring i den svenska inställningen till chartertrafik till andra destinationer än till dem som hittills varit tillåtna för chartertrafik.

Vi måste, herr talman, acceptera realiteterna. USA bedriver en liberal luftfartspolitik. Vi må, som jag sade tidigare, tycka vad vi vill om denna politik – den är en realitet. Amerikanarna gör en koppling – oavsett om vi tycker det är riktigt eller inte – mellan chartertillstånden och den allmänna liberala luftfartspolitik som de nu bedriver på den reguljära luftfartens område. Om vi inte är beredda att ge någonting i dessa förhandlingar, kommer det bara att leda till att amerikanarna håller fast vid sin attityd och ger oss ett antal olika nålstick, så som de har gjort tidigare. Detta gynnar inte skandinaviskt reguljärflyg, och det gynnar inte heller ett svenskt charterflygföretag som Scanair.

Vi måste naturligtvis se till att svenska turister till Florida inte i första hand transporteras med danska charterflygbolag, därför att de svenska icke ens har formella möjligheter att bedriva en sådan trafik. Den situationen har vi nu försatts i, och vi har nog i viss mån tyvärr oss själva att skylla.

Anf. 26 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Anders Björcks värdering av det sätt på vilket den här frågan har hanterats får stå för honom själv. Anders Björck kan väl ändå inte mena att jag skall stå här i riksdagens talarstol och annonsera eftergifter i de förhandlingar som skall äga rum i februari månad och som gäller ett mycket intrikat område. Jag tror inte att det vore särskilt klokt med tanke på svenska intressen.

Anf. 27 ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Självfallet skall vi inte här i kammaren tala om, vad man från svensk eller skandinavisk sida avser att göra i de kommande förhandlingarna. Men problemet är att man från skandinavisk sida tidigare har vägrat att diskutera charterfrågor med amerikanarna. Ett besked som kommunikationsministern ändå måste kunna ge är väl att man är beredd att diskutera den här typen av frågor, när ärendet kommer upp igen i februari. Vidare att det då rör sig om att förhandla och inte bara om att från svensk sida hålla fast vid tidigare ståndpunkter. Jag har självfallet inte begärt någon detaljerad redovisning av herr kommunikationsministern på detta område. Jag vet också ganska väl hur den här typen av förhandlingar går till.

Däremot är frågan om den skandinaviska luftfartspolitikens inriktning viktig, och jag tycker att riksdagen, liksom enskilda riksdagsledamöter, verkligen har rätt att få ge uttryck för sina åsikter. Det handlar ändå om företag, herr talman, som till hälften ägs av svenska staten. Där har förvisso

Om säkerhetsåtgärder vid transport av kolsvavla

riksdagen ett ansvar att se till att de här företagen får möjlighet att konkurrera på lika villkor. Har herr kommunikationsministern den inställningen, vilket jag verkligen hoppas, och är beredd att aktivt arbeta för detta, är vi förvisso i hög grad överens.

Anf. 28 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Jag tror att vi är överens nu. Jag fastnade tidigare för herr Björcks fråga om jag var beredd här i kammaren att nu ge besked om att vid de kommande förhandlingarna Sverige skulle visa en liberal inställning och vara berett till eftergifter. Det var på det jag reagerade, och jag sade att jag inte här i kammaren kan stå och ge några som helst besked i den riktningen. Det vore fel av mig att göra det, men självfallet skall vi diskutera, och vi är beredda att förhandla utifrån alla tänkbara utgångspunkter, men hela tiden med beaktande av våra egna intressen i sammanhanget.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1981/82:77 om säkerhetsåtgärder vid transport av kolsvavla

Anf. 29 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Erling Bager har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att de transporter av kolsvavla, som går med fartyg från England via Göteborg, Göta älv och Vänern till Svenska Rayon AB utanför Karlstad, skall ske på ett betryggande sätt.

Kolsvavla är en ytterst brandfarlig och även giftig vätska, som används bl. a. vid rayonframställning. Den transporteras till Svenska Rayon AB med de brittiska bulklastfartygen Silvermerlin och Silverfalcon.

Kolsvavlans egenskaper medför att transporterna kan innebära risker för bl. a. miljön. Att transporterna trots detta är tillåtna beror, som Erling Bager själv framhållit, på att transport av farligt gods inte behöver vara liktydigt med farliga transporter. Som villkor för att dessa transporter skall få äga rum har samhället nämligen ställt upp en mängd krav på säkerhetsåtgärder. Dessa säkerhetsåtgärder syftar dels till att förebygga olyckor, dels till att begränsa skadeverkningarna om olyckan trots allt är framme.

För sjötransporterna av kolsvavla gäller säkerhetsbestämmelserna i den s. k. kemikaliebulkkoden. Kemikaliebulkkoden är utarbetad inom IMCO (Inter-Governmental Maritime Consultative Organization). Koden tillämpas av de flesta stora sjöfartsnationer. Reglerna i koden ökar i stränghet med det transporterade ämnets farlighet. För att så långt som möjligt förebygga miljöskador genom utsläpp på grund av olyckor föreskrivs att kemikalietankfartyg skall ha skydd mot utflöde vid grundstötningar och sidoskador. Detta skydd utgörs av dubbel botten och dubbla sidor på fartyget. Utöver de rigorösa bestämmelserna i kemikaliebulkkoden gäller särskilda säkerhetskrav vid de aktuella fartygens färd i svenska farvatten. Fartygen måste

sålunda ha lots hela vägen från Göteborg till Karlstad. Färden genom Göteborgs hamn och fram till Vänern får bara äga rum under dagtid. Annan trafik i hamnen och kanalen skall lämna dessa fartyg företräde. Vid slussningen slutligen är säkerhetskontrollen extra skärpt. Sjöfartsinspektionen utövar tillsyn över transportererna och har inspekterat fartygen.

Enligt min mening är de säkerhetsåtgärder som vidtagits tillfredsställande.

Anf. 30 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Det ger en god beskrivning av de regler som gäller enligt kemikaliebulk-koden som är utarbetad inom IMCO. Hur reglerna efterföljs är huvudfrågan i min interpellation om säkerhets- och miljöåtgärder.

Bakgrunden är känd. Kolsvavlan bedöms vara den farligaste last som transporteras på våra inre vattenvägar. Om kolsvavlan kommer i kontakt med luft, sker en explosion med oerhörd kraft. Det blir en sprängverkan inom en stor radie kring den plats där explosionen sker. Kommer kolsvavlan ut i sjön, förstörs vattentäkt för överskådlig tid framåt. Dessa transporter går i dag kontinuerligt rakt genom Göteborg, Lilla Edet, Trollhättan och Vänersborg.

Min första fråga till kommunikationsministern är: Uppfyller fartygen till sin konstruktion helt de krav som ställs i IMCO-koden? Statsrådet tvivlar på att miljösäkerheten förbättras om transporten sker på land. Då är det faktiskt berättigat att fråga om beredskapen utmed fartygens färdväg är tillfredsställande. Ett viktigt komplement till säkerhetsordningen kring själva fartygen är beredskapen på de orter längs älven som fartygen passerar. Finns det tillräckliga beredskapsplaner? Vilka räddningsresurser har man om det skulle inträffa ett olyckstillbud?

Lossningen vid Svenska Rayon AB utanför Karlstad är kanske det farligaste momentet. Det finns risk för spill och felkopplingar som kan leda till olyckor. Vilka åtgärder har vidtagits i det avscendet?

Slutligen ytterligare en fråga: Är det bekant om utsläpp sker i Vänern från Svenska Rayons fabriksanläggningar?

Jag skulle vilja få dessa frågor besvarade.

Anf. 31 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Det kanske är en aning mycket med ett antal frågor så att säga helt vid sidan av den interpellation som från början framställdes. Men låt mig framhålla att sjöfartsinspektionen har besiktigt – och besiktigar – de fartyg som skall transportera den här varan. Såvitt jag vet har inga anmärkningar riktats härvidlag.

Erling Bager frågade om färdvägen var den rätta. Jag utgår från att man i samband med inspektion också överväger den saken. Vidare utgår jag från att anmälningar kommer in om fartygen inte följer gällande regler. Såvitt jag vet har inga anmälningar gjorts.

Om säkerhetsåtgärder vid transport av kolsvavla

Anf. 32 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag tycker inte att mina frågeställningar ligger utanför huvudfrågan. Det är ju så att färdvägen och hanteringen som helhet måste bedömas gemensamt. Jag har utgått från att kommunikationsdepartementet har inhämtat erforderliga upplysningar i händelse av att någon fråga lyder under ett annat departement.

En regel i IMCO-koden säger att fartygen skall ha dubbla bottenar och dubbla sidor. De två aktuella brittiska fartygen har det. Men koden säger också att tankarna, som kolsvavlan transporteras i, skall vara skilda från skrovets yttersidor. Jag har tagit reda på att tankarna i det här fallet är hopkopplade med innerskrovet. En yttre kraft som skulle mötas av skrovet kommer alltså här att även mötas av tanken, vilket är mycket olyckligt. Man kan tänka sig ett tillbud där ett fartyg går emot en bropelare i Göta älv. Konsekvenserna skulle då bli mycket allvarliga.

När det gäller lättantändligheten för kolsvavla vill jag nämna att det sker en explosion om kolsvavlan kommer i kontakt med ett föremål som håller 100 °. Motsvarande tal för bensin är 350 °.

Jag tycker att det är mycket olyckligt att de här transporterna inte hårdare har hållits efter med regler.

Avslutningsvis vill jag framhålla att det är otillfredsställande att fartygen på det här sättet trafikerar nästan sämsta möjliga väg genom Västsverige förbi stora tätorter. Göteborgs kommun har dessutom sin vattentäkt från Göta älv och Vänern. Tanken på vilka konsekvenserna kan bli är mycket oroande. En del av mina frågor fick jag inte något svar på, och det gör att jag väl får försöka gå vidare med de här frågeställningarna på annat sätt.

Anf. 33 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Jag vill först erinra om att beredskapen för räddningstjänst såsom interpellanten här antydde ligger under kommundepartementet. Problemen på den punkten är aktuella och under observans. Som jag påpekade i mitt svar är det förhållandet att vi här i Sverige har gått längre i fråga om säkerhetsbestämmelser än vad som föreskrivs i den s. k. kemikaliebalkkoden inom IMCO ett uttryck för det allvar med vilket vi ser på transporterna av det godsslag som det gäller. Det handlar om farliga saker, och det är mot den bakgrunden som svenska myndigheter har agerat. Jag kan försäkra att ingen lämnar någonting åt slumpen i sådana här sammanhang. Sjöfartsinspektionen utövar ju ständigt tillsyn och kontroll. Den omständigheten att man t. ex. transporterar kolsvavla enbart under dagtid, för att inte riskera någonting i onödan, är ett uttryck för den försiktighet med vilken man hanterar de här transporterna.

Anf. 34 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag måste till kommunikationsministern tyvärr säga att vi inte fullt ut följer IMCO-koden. När det gäller det av mig nämnda kravet på separata tankar, skilda från skrovet, följer vi inte denna kod. Jag har kontrollerat uppgiften härom med sjöfartsverket och fått veta att dispens

från detta krav har givits. Jag tycker att det är tråkigt att vi inte fullt ut följer de internationella regler som finns i IMCO-koden.

Nr 43

Fredagen den
4 december 1981

Anf. 35 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Denna kod innehåller en mängd olika bestämmelser, och den svenska tillämpningen kan kanhända, om den skulle avvika något på en punkt, kompenseras av hårdare bestämmelser på andra, syftande till att minimera riskerna. Jag tror att man måste se saken på det sättet.

Men jag vill gärna säga till Erling Bager att det inte råder någon som helst skillnad mellan hans och min uppfattning om hur allvarlig denna fråga är, om hur försiktig man måste vara och om hur hårda bestämmelser man måste ha. Dessa bestämmelser skall naturligtvis också tillämpas. Sjöfartsinspektionen utövar också kontinuerligt kontroll och gör de bedömningar som rimligen kan och måste göras.

*Om verksamheten
vid statens kultur-
råd*

Anf. 36 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Det är bra att vi har satt upp höga mål. Men den punkt där man från svensk sida tyvärr har givit dispens berör en mycket stor fråga. Skulle ett kollisionstillbud ske, ligger det faktiskt mycket nära till hands att även innerskrovet får en törn och tar upp krafter, och då berörs omedelbart de tankar där kolsvavlan finns. Vi har tidigare här varit inne på vilka konsekvenser som då skulle kunna uppstå.

Jag tycker att det är beklagligt att Sverige på denna punkt inte följer de internationella bestämmelser som finns. Jag har svårt att förstå att det skulle kunna uppvägas av föreskrifter på någon annan punkt. Den dispens som har givits berör en punkt som vid ett kollisionstillbud är mycket allvarlig.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1981/82:87 om verksamheten vid statens kulturråd

Anf. 37 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Georg Andersson har frågat mig om regeringen har för avsikt att förändra kulturrådets ställning som beredande och verkställande organ i kulturpolitiska frågor samt – om så är fallet – vilka motiv jag har att anföra för en sådan åtgärd.

Som bakgrund till sin fråga anför Georg Andersson att "regeringen enligt uppgift synes överväga att radikalt förändra kulturrådets ställning på så sätt att rådet skulle fråntas möjligheterna att göra en samlad bedömning av kulturinstitutionernas anslagsframställningar". Jag vill med anledning härav anföra följande:

Inom utbildningsdepartementet övervägs f. n. en förenklad ordning för kulturmyndigheternas arbete med anslagsframställningen. Syftet med en sådan skulle vara att – med bibehållande av kulturrådets övergripande ansvar

*Om verksamheten
vid statens kultur-
råd*

på kulturområdet – ge berörda kulturinstitutioner längre tid på sig att slutföra sitt budgetarbete. Därigenom kan de också bättre beakta innehållet i budgetpropositionen och riksdagens beslut med anledning av denna samt ta hänsyn till de budgetanvisningar som regeringen utfärdar.

Den förenklade ordning som diskuteras innebär att myndigheterna liksom hittills till kulturrådet skall redovisa sina reformönskemål samt förslag till omfördelningar som berör verksamhetens inriktning och omfattning vid en tidpunkt som rådet själv bestämmer. Detta ger rådet det underlag som behövs för dess samlade bedömning. Den formella anslagsframställningen från kulturinstitutionerna skall inlämnas direkt till utbildningsdepartementet vid sedvanlig tidpunkt för anslagsframställningar.

En förenkling av detta slag förändrar inte kulturrådets ställning som beredande och verkställande organ. Däremot tillmötesgår man ett långvarigt önskemål från berörda kulturinstitutioner.

Anf. 38 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min interpellation. Jag tvingas emellertid på en gång deklarerat att jag uppfattar svaret som vilseledande. När jag tar del av det kommer jag osökt att tänka på orden i Första Mosebok 27:22: Rösten är Jakobs, men händerna är Esaus.

Utbildningsministern beskriver planerade åtgärder som efterlängtrade förenklingar i petitprocessen. Men det är bara den som är blind som undgår att märka vad herr Wikström är i färd med. Kulturministern håller på att koppla ett strupgrepp på kulturrådet.

Regeringen fattade den 15 oktober ett beslut som innebär att kulturrådet förhindras informera om viktiga principiella kulturpolitiska uttalanden om avgiftsfria boklån, som riksdagen vid upprepade tillfällen har gjort. Det beslutet försökte ekonomi- och budgetministern försvara här i kammaren förra fredagen. Hans argument var verkligen inte övertygande. Vad gäller de kulturpolitiska effekterna av beslutet undvek han debatt med hänvisning till att budgetdepartementet inte bär det kulturpolitiska ansvaret.

Nu står den ansvarige kulturministern här i kammaren och försöker kamouflera sina angrepp på kulturrådet med att han eftersträvar förenklingar. I själva verket är det väl så, att kulturministern vill förhindra att kulturrådet får möjlighet att göra en samlad och övergripande kulturpolitisk bedömning inför regeringens budgetarbete. Vägen till ökat ministerstyre skall nu breddas – det är den slutsats jag drar.

Med hänsyn till den förankring som kulturrådets representation från parlamentariker, kulturarbetare, folkbildnings- och löntagarorganisationer medför, har måhända kulturrådets förslag uppfattats som besvärande av kulturministern. Det är naturligtvis bekvämare för honom om departementet ensamt sitter inne med hela beslutsunderlaget.

De åtgärder som utbildningsministern i sitt interpellationssvar kallar förenklingar uppfattar jag så, att de i själva verket innebär att kulturrådet mister de nuvarande möjligheterna att göra en samlad bedömning av anslagsframställningarna från kulturinstitutionerna. Sådana åtgärder strider

mot riksdagens beslut beträffande kulturrådets uppgifter, såsom de formulerades när kulturrådet inrättades 1974. I det beslutet heter det:

”Kulturrådet bör svara för sammanfattande bedömningar och prioriteringar av olika anslagsbehov i fråga om de anslag som avser kulturrådets direkta ansvarsområde. --- Genom rådets medverkan bör föreliggande anslagsbehov på olika delområden kunna få en enhetlig och genomarbetad handläggning i såväl sakliga som formella avseenden.”

Med den nu föreslagna ordningen blir detta enligt min mening inte möjligt. Om det mot förmodan verkligen är utbildningsministerns mening att denna möjlighet skall kvarstå trots föreslagna förändringar – då är, menar jag, förslagen väldigt illa genomtänkta.

Utbildningsministern säger att de olika kulturinstitutionerna skall lämna sina formella anslagsframställningar direkt till utbildningsdepartementet vid sedvanlig tidpunkt. Och den tidpunkten är f. n. den 1 september.

Kulturrådet får således inte del av dessa formella anslagsframställningar – de går kulturrådet förbi.

Vad skall då kulturrådet göra?

Jo, myndigheterna skall, heter det i svaret, till kulturrådet lämna vissa uppgifter. Att det här talas om myndigheter måste väl bero på ett skrivfel eller vara en ofullständighet. Jag har uppfattat det så att det skall vara institutioner och organisationer. Litteraturfrämjandet kan väl inte, för att ta ett exempel, betraktas som myndighet och knappast Operan heller.

Men jag fattar det så att anslagsäskande institutioner och organisationer och myndigheter skall lämna uppgifter om sina reformönskemål och förslag till omfördelningar till kulturrådet vid en tidpunkt som rådet självt bestämmer. Om kulturrådet skall hinna behandla dessa önskemål och framställningar, så måste denna tidpunkt liksom hittills vara någon gång i april månad.

Med denna ordning anser statsrådet att kulturrådet har det underlag som behövs för en samlad bedömning.

Ett sådant påstående måste bygga på den förutsättningen att kulturrådet genom att summera institutionernas budget för innevarande år med de framförda förslagen till reformer och omfördelningar egentligen har institutionernas hela anslagsframställning i sin hand. Om så är fallet, då frågar jag mig varför institutionerna inte själva kan lämna in hela sin anslagsframställning till kulturrådet. Om nämligen inga förändringar kan ske i institutionernas anslagsframställningar mellan april, då man lämnar sin delrapport till rådet, och september, då man lämnar hela framställningen till regeringen – varför kan de då inte redovisa allt i sin helhet redan i april? Genom att anslagsframställningarna i sin helhet redovisas till kulturrådet – som nu sker – får ju rådet en möjlighet att göra avvägningar mellan olika institutioners verksamhet. Det måste rimligen innefattas i uppdraget att göra en samlad bedömning.

Låt mig ta ett exempel.

I årets anslagsframställning föreslår kulturrådet att en regionteater skall bildas i Gävle. Utrymme föreslås skapas genom en motsvarande minskning

Fredagen den
4 december 1981

*Om verksamheten
vid statens kultur-
råd*

av anslaget till Dramaten. Detta är ett exempel på förslag till avvägningar mellan olika verksamheter och organ och organisationer. Hur skall en sådan avvägning bli möjlig enligt den tänkta nya ordningen?

Jag konstaterar också att om inga förändringar i institutionernas anslagsframställningar skall kunna ske mellan april och september – då har institutionerna inte fått den längre tid för sitt petitaarbete som utbildningsministern utlovar. Ingen förenkling har heller skett, snarare tvärtom.

Om utbildningsministern däremot, vilket tycks vara fallet, avser att ge institutionerna längre tid för petitaarbetet, så förutsätter detta att de kan göra ändringar i sina anslagsframställningar ända fram till dess att framställningarna formellt överlämnas till regeringen. Men därmed bortfaller möjligheten för kulturrådet att få ta del av allt material i sådan tid att rådet kan vara med och påverka budgetarbetet i departementet. Jag har ett bestämt intryck av att det är just denna effekt som utbildningsministern är ute efter.

Det råder starka motsättningar mellan utbildningsministern och kulturrådets ordförande. Detta förhållande är vid det här laget väl känt. Kulturrådets ordförande har vid en rad tillfällen haft fräckheten och modet att kritisera regeringens kulturpolitik. Och det gör man inte ostraffat i folkpartiets lilla cirkel av kulturpolitiker.

Vi har nu fått bevittna en rad attacker från folkpartiets företrädare i regeringen. Några exempel:

När kulturrådets ordförande uttalade sig om teaterstriden i Göteborg – då togs han i örat av utbildningsministern.

När kulturrådet påpekade värdet av avgiftsfria boklån i folkbiblioteket – då fick rådet en åthutning av ekonomi- och budgetministern.

När kulturrådet överlämnade sin omfattande utredning om regional musikplanering – då skickade utbildningsministern ut en motskrift från direktörerna i Regionmusiken och Rikskonsorter – också detta ett tydligt sätt att försöka desavouera kulturrådets arbete.

Sedan har hastigt påkomna besparingsdirektiv utfärdats. De har åtföljts av förbud att på egen hand besätta vakanta tjänster och av andra inskränkningar i kulturrådets handlingsfrihet.

Till detta kommer nu direktiven om en annan behandlingsordning för anslagsframställningar – en ordning som enligt min mening ställer kulturrådet offside i spelet om fördelning av kulturanslagen. Syftet är uppenbart. Ministerstyret skall stärkas. Det vore hederligt om utbildningsministern öppet erkände detta i stället för att dölja sig bakom fagert tal om kamp mot byråkrati och om förenkling.

Anf. 39 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Det är en litet ovanlig debatt som Georg Andersson för. Ett samtal mellan kulturrådet och utbildningsdepartementets kulturenhet om förenklade anslagsframställningar – som ännu inte har föranlett något regeringsbeslut – har på olika vägar nått Georg Andersson, och han skyndar sig att ta upp det i riksdagen. Och så bygger han upp sitt anförande som något

slags skvallerkrönika om relationer mellan Anders Clason och mig. Tror verkligen Georg Andersson att jag skall här i riksdagens talarstol dementera alla dumheter som står i socialdemokratiska tidningar om förhållandet mellan min vän och kollega, som är ordförande i statens kulturråd? Jag tycker närmast att detta är oanständigt och ett tecken på att Georg Andersson naturligtvis inte är ett skvatt intresserad av hur kulturinstitutionernas anslagsframställningar skall göras, utan att han är ute i enkla partipolitiska syften. Om Georg Andersson ägnade sig litet mer åt att träffa företrädarna för kulturinstitutionerna och diskutera med dem hur de ser på den här frågan, skulle perspektivet vara ett annat.

Det har ju varit så, att deras anslagsframställningar har fått lämnas in till kulturrådet innan ännu riksdagsbeslut har förelegat som har gällt det budgetår som ligger *mellan* det budgetår för vilket anslagsframställningen är avsedd och det innevarande. Vi har under lång tid fått klagomål från dem där de har sagt att det inte blir något relevant underlag. Vi har då diskuterat med kulturrådet om hur man kan få en bättre ordning. Kulturrådets kanslichef har varit helt införstådd med denna förenklade handläggningsordning. Den innebär att reformönskemål och förslag till omprioriteringar skall redovisas precis som hittills till kulturrådet *under våren, vid en tidpunkt som kulturrådet fastställer*. De övriga posterna, som berör de s. k. automatiska posterna löner, städkostnader och annat sådant, redovisas den 1 september, då man har haft några månader på sig att överväga det riksdagsbeslut som gäller det år som ligger mellan de två aktuella. Självfallet har kulturrådet tillgång också till detta material och kommer att få möjlighet att anlägga synpunkter på städkostnaderna för Nationalmuseum, om man anser att det är viktigt.

Både i kulturrådets kansli och inom vår kulturenhet har man varit överens om att man behöver avkorta tiden för själva budgetarbetet och koncentrera sig på reformönskemålen och behovet av omprioriteringar.

Det är alltså så att vi är överens om det här, och jag tror att det kommer att löpa bra – det är inte några större problem.

Sedan vill jag gärna säga att den kritik som Georg Andersson riktar mot budgetministern för hans svar på de frågor som Georg Andersson ställde till både mig och honom och som av formella skäl budgetministern besvarade, kunde väl Georg Andersson ha framfört då frågorna besvarades. För den som inte är en nyansernas mästare kan det vara svårt att se skillnaden mellan ett dekret från kulturrådet till kommunerna och en opinionsyttring. Av Rolf Wirténs svar framgick att regeringens uppfattning är att boklån skall vara avgiftsfria. Kulturrådet skall gärna bilda opinion, men man skall inte göra det i form av föreskrifter till kommunerna. Det var alltså Kommunförbundet som slog larm och begärde ett besked av regeringen. Kommunförbundets socialdemokratiska ordförande – som jag inte vill stå här i talarstolen och förtala – skriver till regeringen och frågar hur det förhåller sig med detta, och regeringen svarar på det.

Jag tror att man även på kulturrådet har förstått att det är viktigt att skilja mellan föreskrifter och den allmänna opinionsbildning som vi i många

*Om verksamheten
vid statens kultur-
råd*

sammanhang ägnar oss åt. Georg Andersson ger själv lysande exempel på opinionsbildning i olika former! Men lyckligtvis är vi inte i den situationen att Georg Andersson utfärdar några föreskrifter. Skulle sådana bygga på det osakliga underlag som hans inlägg i dag gör skulle det kunna leda till vad som helst.

Sedan vill jag gärna säga: Tro inte allt som står i tidningen! Där sägs att Anders Clason uttalar sig si och att jag uttalar mig så. Kontrollera gärna med både Anders Clason och mig innan Georg Andersson uttalar sig i frågorna!

Den som varit med länge vet att det förvisso är ganska vanligt att det man säger stympas, inte återges oavkortat eller spetsas till på ett sådant sätt att olika parter spelas ut mot varandra. I Göteborgsärendet har jag över huvud taget inte uttalat mig om någonting annat än den principiella ansvarsfördelningen.

Det var väl ytterligare en del saker som Georg Andersson svepte in i sammanhanget. Men låt mig återvända till de punkter som Georg Andersson tog upp i sin interpellation.

Det är inte fråga om någon förändring av kulturrådets uppgifter. Däremot är vi angelägna om att avbyråkratisera den process som budgetbehandlingen utgör.

Låt mig i det här förtroliga sammanhanget avslöja att jag första gången hörde talas om denna fråga när jag blev uppringd av en Georg Andersson närstående tidning. Man läste upp avsnitt av det papper som hade diskuterats mellan kulturenheten och kanslichefen i statens kulturråd, ett papper som jag då ännu inte hade sett. Jag förklarade, som det var, att frågan hur man kan förenkla anslagsframställningen och underlätta budgetprocessen bereds nästan rutinartat mellan departement och olika myndigheter. Så småningom når förslagen kanske vederbörande departementschef och kan också leda till ett regeringsbeslut, och det skall det väl så småningom göra även i det här fallet.

Men var inte så förskräckligt upphetsad, Georg Andersson! Det fanns alltså mycket litet underlag för den våldsamma attack som Georg Andersson gjorde.

Anf. 40 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det var en mycket förvirrad kommentar som utbildningsministern nu presenterade! Han undvek nogsamt att diskutera sakfrågan.

Jag byggde upp mitt anförande mycket noggrant med utgångspunkt i det skriftliga svar som utbildningsministern lämnat om den förändrade handläggningsordningen mellan kulturinstitutioner och kulturråd när det gäller anslagsframställningar. Jag försökte visa på konsekvenserna av den.

Jag sade, att om det är så att inga förändringar i anslagsframställningarna skall ske mellan april och september, varför då denna förändring i formaliteterna? Om det däremot är så att väsentliga förändringar kan göras under den förlängning av tiden för anslagsframställningar som nu planeras

för institutionerna, alltså fram till september, kommer då kulturrådet att kunna bibehålla sin roll i budgetarbetet?

Det är en seriös frågeställning. Den har upprört ledamöterna i kulturrådet. inkl. Jan-Erik Wikströms partivän Anders Clason.

Vi får inget svar på dessa frågor, inte ens någon kommentar till dem, utan bara allmänt tal om kamp mot byråkrati och krav på förenklingar. Blir det några förenklingar? Eller blir det förenklingar på bekostnad av principiella förändringar i ordningen för att presentera anslagsframställningar? Det är inget märkligare med tidsschemat för budgetarbetet på det här området än med tidsschemat på andra områden. Man kan jämföra med förhållandena på högskoleområdet.

Jag kan mycket väl tänka mig att en del stora universitet skulle vilja presentera sina anslagsframställningar till departementet först i september och föra dialogen direkt med utbildningsministern. Men vi har en befäst ordning som innebär att anslagsframställningarna från alla högskolor inom viss tid skall gå till UHÄ, och där sker en samordning. Det finner vi rimligt och riktigt.

Naturligtvis är det alltid tidspress. Men den tidspressen skulle regeringen kunna minska genom att tidigare gå ut med anvisningar för budgetarbetet. Där har regeringen en möjlighet att förenkla arbetet för institutionerna.

Det är detta frågan gäller, och jag kräver att utbildningsministern nu klargör detta. Den tänkta nyordningen har skapat oro på många håll i landet och inom kulturrådet.

Nu försöker utbildningsministern hänvisa till något slags uppgörelse mellan kulturrådets kanslichef och kulturenheten i departementet. Jag har ingen möjlighet att kommentera dessa interna överläggningar, men de är inte avgörande. Om kulturrådets kanslichef ställs inför ett ultimatum, tvingas till en förhandling och försöker rädda vad som räddas kan och detta sedan presenteras som enighet och överenskommelser gör det verkligen inte saken bättre.

Klart är att kulturrådets styrelse och nämnder inte är överens med utbildningsministern om denna tänkta nya ordning, och det är väl ändå avgörande i den här typen av debatter. Helt hänvisade till tjänstemannavälde är vi väl ändå inte!

Jan-Erik Wikström talade föraktfullt om min skvallerkrönika. Mina avslutande kommentarer för att belysa de motsättningar som otvivelaktigt råder mellan kulturrådet och utbildningsdepartementet är inte någon skvallerkrönika – de gällde kända fakta. Jag anförde några exempel. Att departementet nu drar åt tumskrubarna på kulturrådet har sin utgångspunkt i den irritationen. Att säga det är bara att notera faktum – så är det. Att det förs en intern strid mellan partivännerna Clason och Wikström är kanske i och för sig ointressant i en riksdagsdebatt, men det är ändå utgångspunkten för den allmänna debatt som kommit till stånd kring dessa attacker mot kulturrådet.

Nr 43

Fredagen den
4 december 1981

*Om verksamheten
vid statens kultur-
råd*

Anf. 41 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Georg Andersson citerade Bibeln. Jag vill gärna säga: Du skall icke bära falskt vittnesbörd mot din nästa.

Jag tror att både Anders Clason och jag undanber oss kommentarer av Georg Andersson om våra relationer. Dem klarar vi av utmärkt direkt. Sedan kan Georg Andersson klara av sina hemliga och litet lömska kontakter!

Vi diskuterar här ett paper som ännu inte har lett till ett regeringsbeslut. Jag kan inte acceptera att man talar så föraktfullt om statliga ämbetsmän. Ärenden som bereds av mina tjänstemän på departementet eller av tjänstemän på kulturrådet skall behandlas med den respekt som de är värda.

Vi kan gärna ta upp en debatt om den här saken i detalj när det väl föreligger ett regeringsbeslut i ärendet. Jag tycker det är en fullständigt orimlig ordning att Georg Andersson på grundval av skvaller, lösa rykten och insinuationer för en debatt om detta.

Vad är det som händer mellan april och september, frågar Georg Andersson. Ja, bl. a. att riksdagens kulturutskott, där Georg Andersson är ordförande, för riksdagen presenterar sina förslag, som leder till ställningstaganden på de områden som är aktuella.

Då säger Georg Andersson: "På högskolan borde vi ju ha en samordning." Precis. Självfallet jobbar vi på högskoleenheten med just denna fråga: Är det möjligt att avkorta tiden för anslagsframställning? Jag känner starkt för dem som på universitetet i Umeå eller högskolan i Luleå tvingas jobba med anslagsframställningar som ligger nästan två år framåt i tiden – man känner alltså ännu inte till alla faktorer som kan påverka bedömningen. Då värnar Georg Andersson om den formella ordningen! Det skall vara tider hit och tider dit och det ena organet ovanpå det andra. Jag har den motsatta utgångspunkten: Hur skall vi kunna få ett beslutsmaterial som är så relevant som möjligt, så smidigt som möjligt? Alla parter får komma till tals. Tala gärna öppet om det, skriv artiklar, skvallra, ta upp det i riksdagen!

Då talar Georg Andersson om ministerstyre! Det råkar vara så att ett statsråds uppgift är att presentera förslag till riksdagen. Här gäller det alltså underlaget för budgetpropositionen. Hur man kan kalla att lägga fram budgetpropositionen för riksdagen för ett utslag av ministerstyre övergår mitt förstånd.

Det finns inga principiella förändringar, utan det gäller förenklingar. Jag har svarat på de frågor som Georg Andersson har ställt: Blir det förenklingar? Ja. Blir det några principiella förändringar? Nej.

Det viktiga är ju att vi gemensamt borde anstränga oss för att stärka stödet till kulturen. Tror Georg Andersson att detta tjafsande om tidpunkter när kulturrådet skall yttra sig om städkostnaderna på Nationalmuseum tjänar de statliga eller regionala kulturinstitutionernas intresse? Eller har det något värde att vi kan få en starkare koncentration kring frågan om hur vi skall förstärka de regionala institutionerna? Hur skall vi kunna förstärka stödet till

Operan och Dramaten? Hur skall vi kunna förstärka kulturlivet i landet? Hur skall vi kunna ge kulturarbetarna bättre stöd?

Georg Andersson dyker ned i de små automatiska kostnaderna, diskuterar formalia mera än jag hört någon av våra byråkrater på departementet någonsin göra. Vad de är intresserade av är vad kulturpolitikerna borde syssla med: Hur stärker vi stödet till kulturen? Hur kan vi med gemensamma ansträngningar få en förstärkning och en upprustning av denna?

Anf. 42 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag har tydligen trampat på en mycket öm tå hos utbildningsministern. Det är en påtagligt irriterad utbildningsminister som uppträder här. Han beskyller mig för att undvika en debatt i sakfrågan, för att bära falskt vittnesbörd om relationerna mellan Anders Clason och Jan-Erik Wikström. Och han säger att "vi klarar våra relationer".

Jag kan försäkra att samtliga kulturrådets ledamöter, inkl. dess ordförande, med stort intresse följer debatten i dag. De har med stor oro väntat på att få höra vad kulturministern skulle svara på de frågor som jag har ställt. De är medvetna om att propäerna från utbildningsdepartementet allvarligt kan inskränka kulturrådets möjligheter att verka på kulturområdet på det sätt som var tänkt. Det är bara så. Därför har jag tagit upp denna fråga.

Ta upp debatten när regeringsbeslut föreligger, säger utbildningsministern till min hjälp. Skall vi stillatigande vänta på att regeringen fattar beslut, innan vi från oppositionssidan tar upp en diskussion om konsekvenserna av dessa beslut? Vi har väl ändå en plikt att försöka påverka utvecklingen, att påverka de diskussioner som departementet för med institutioner och myndigheter! Därför har jag tagit upp frågan nu för att om möjligt förhindra att en sådan nyordning införs, eftersom jag menar att den vore till skada.

Det är inte fråga om något så oskyldigt som att bara förkorta tiden för anslagsframställningar. Gå i så fall ut tidigare med budgetanvisningarna! Hänvisningen till högskoleområdet är relevant. Vi är medvetna om problemet. Men om vi vill behålla en samordnande myndighet på området, UHÅ, måste denna få alla anslagsframställningarna. Det är att leda debatten in på ett sidospår när man talar om detta som om det gällde oskyldiga frågor som städkostnader. Det handlar verkligen om helt andra avvägningar.

Vi borde enas om att arbeta för att stärka stödet till kulturen, säger utbildningsministern. Jag har upplevt det så att kulturrådet har gjort betydande insatser för att stärka kultursektorn. Kulturrådet har försökt stå på barriaderna. Men nu har det blivit åthutat vid ett flertal tillfällen. Och de propäer som nu görs och som förtydligas i interpellationssvaret – det är alltså inte fråga om skvaller, utan ministern har muntligt och skriftligt gjort dessa förtydliganden – befarar jag allvarligt kommer att försvaga kulturrådet. Vi stärker väl inte kulturpolitiken genom att sätta munkavle på kulturrådet och avvärpa det?

Jag har i min hand en skrivelse som kulturutskottet fick för några dagar sedan från Amatörteaterns riksförbund. Man skriver där:

"Vi kan icke acceptera att förutsättningarna för Statens kulturråds

fortsatta verksamhet så kraftigt försämrats, vilket skulle kunna gå ut över det unika inflytande som förtroendevalda har utöver kulturrådet. **DETTA FÅR ICKE SKE.** ---

Vi anser att den statliga kulturpolitiken nu börjar avvika från den av en enig riksdag 1974 antagna kursen, och att regeringen därför inför riksdagen snarast måste lägga fram en samlad syn på sin kulturpolitik.”

Jag har ganska flitigt kontakter med institutioner, organisationer och kommuner ute i landet. Jag får många vittnesbörd om uppskattning av kulturrådets insatser. Jag får också många vittnesbörd om oron för de ingrepp som gång efter annan görs från regeringens sida. Det är delvis dessa ingrepp som jag har hänvisat till i mitt första inlägg.

Anf. 43 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag har verkligen ingen lust att sätta munkavle på någon. På detta område torde det vara omöjligare att göra det än på något annat område.

Vad vi diskuterar är ju de anvisningar om de formella anslagsframställningarna som ännu inte har utfärdats av regeringen men som under hand har diskuterats. Då frågar Georg Andersson: Får inte oppositionen påverka? Jo visst, självfallet. Men det är litet lustigt att man för den debatten i riksdagen innan det ännu finns något faktiskt underlag för den. Vi kan väl inte ha som en allmän ordning att vi i riksdagen under ärendenas beredning i regeringskansliet och underlydande myndigheter diskuterar promemorior och annat sådant som framställs? Det blir en väldigt konstig ordning.

Jag förstår den oro som finns på många håll ute i landet, ty det är svårt att värna om kultursektorn i hårda tider. Det blir inte lättare när debatterna i riksdagen kommer att handla om formalia i stället för om realia. Men jag vill säga till dem som är oroliga, att de bör vänta på budgetpropositionen. Då skall de finna att kultursektorn kommer att klara sig ganska oskadd genom den här ytterst hårda budgetprocessen. Och det är det viktiga.

Jag är den förste att erkänna att kulturrådet utför ett utomordentligt arbete – inte bara vid handläggningen av alla formella ärenden som strömmar genom kulturrådet utan också, och inte minst, på opinionsbildningens område. Det är en delikat uppgift att både vara en myndighet som utfärdar otaliga anvisningar och föreskrifter och samtidigt bilda opinion i artiklar, tal och på annat sätt. Det tycker jag att kulturrådets tjänstemän, många av dess ledamöter och framför allt dess ordförande gjort på ett ytterst skickligt sätt. Men det är en svår balansgång.

Det var den balansgången som föranledde Kommunförbundets socialdemokratiska ordförande att gå till attack mot kulturrådet, och jag är glad att Rolf Wirtén kunde försvara – mot den socialdemokratiska ordföranden i Kommunförbundet – kulturrådets ordförandes rätt att bilda opinion för avgiftsfria boklån. Och där är vi ju överens.

Men den här oron för anslagen till kultursektorn får inte innebära att man inte rationellt prövar frågor om budgetprocessens förenkling och annat sådant. Låt inte upphetsningen och oron över kulturanslagen förväxlas med

en debatt om tidpunkter för framställningar om personallöner och allt möjligt annat.

Det är väldigt viktigt vid hanteringen i departementet att man har klart för sig att det man måste koncentrera sig på är inte alla de här automatiska posterna, uppräknigen av löner och sådant. Det sköts utmärkt av andra krafter. Det man skall koncentrera sig på är ju möjligheten att få fram mera resurser, att göra väsentliga omprioriteringar.

Kulturrådet och vi är överens om att detta är det väsentliga, och kulturrådet får nu möjlighet att fastställa när underställda myndigheter skall komma in med *de här* angelägna önskemålen. Det är *den* avvägningen vi är väldigt intresserade av, och den diskussionen hoppas jag vi skall kunna få föra många gånger här i kammaren.

Anf. 44 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Debatten lider mot sitt slut, och jag vill bara göra en summering.

Jag har konstaterat att utbildningsministern undviker att analysera konsekvenserna av de föreslagna nyordningarna. Det är inte bara anvisningar, utan det är nyordningar som i grunden berör frågan huruvida den breda representation som finns i kulturrådet skall få reell möjlighet att göra en total övergripande bedömning av insatsen på kulturområdet.

Utbildningsministern talar om att det inte finns något underlag för den här debatten. Men utbildningsministern bekräftar själv i interpellationssvaret att inom utbildningsdepartementet övervägs f. n. den ordning som sedan beskrivs. Och i fortsättningen talar utbildningsministern om denna ordning såsom någonting som redan är klart.

Jag hoppas att utbildningsministern har förmåga att ta intryck av debatten och tänka om.

Jag skall notera med tacksamhet om det är så att kultursektorn klarar sig oskadd i budgetpropositionen. Vi får återkomma till den frågan senare.

Sedan är det litet försåtligt, när det gäller debatten som vi hade i fredags om avgiftsfria boklån, att krypa bakom en socialdemokratisk ordförande i Kommunförbundet. Regeringen får lov att ta ansvar för de beslut den har fattat. Regeringen har upphävt kulturrådets skrivelse till kommunerna, där kulturrådet refererar riksdagens vid upprepade tillfällen uttalade principiella uppfattning om avgiftsfria boklån.

Detta har regeringen upphävt och skapat ett intryck ute i landet av att nu står statsmakterna inte längre för denna ståndpunkt. Därmed har man åstadkommit kulturpolitisk skada.

Det var den debatten, om de kulturpolitiska effekterna av regeringens ställningstagande, som jag i fredags beklagade att man inte kunde föra. Då talade ekonomiministern enbart om de formella aspekterna.

Anf. 45 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Det är svårt det här med det formella och det reella. Det har märkts i Georg Anderssons inlägg här i dag, och den interpellation som

Fredagen den
4 december 1981

*Meddelande om
interpellationssvar*

Georg Andersson ställde till mig och som Rolf Wirtén svarade på var ett exempel på detta.

Det handlar om skilda frågeställningar. Den ena frågan, om regeringens syn på avgiftsfria boklån, var egentligen jag skyldig att svara på. Den andra gällde föreskrifter från en statlig myndighet till kommunerna. Varje erfaren kommunalman och var och en som suttit i ett departement vet att det är nödvändigt att göra de här distinktionerna. En del förmår inte göra detta.

Jag är litet förbluffad över att Georg Andersson, som ändå är ordförande i ett riksdagsutskott, inte inser att regeringen kan säga att boklån bör vara avgiftsfria men att kulturrådet inte kan ge föreskrifter av denna innebörd på ett område som kommunerna har ansvar för. Det har att göra med ansvarsfördelningen mellan stat och kommun.

På samma sätt är det fullt möjligt för mig att säga: Vi skall förenkla budgetprocessen och anslagsframställningarnas karaktär på kulturområdet. Det är sådant som ger underlag för det som är viktigt, nämligen ställningstagande till reformer och omprioriteringar. På den punkten tror jag att Georg Andersson och jag är överens, och när man har glömt alla adiaföra som har förekommit i den här debatten är det ändå detta som är viktigt.

Det övriga tror jag att med fullt förtroende kulturrådets kanslichef och mitt folk på departementet kan klara av. De är ganska bra på det här med budgetprocesser och anslagsframställningar. Och så kan Georg Andersson och jag koncentrera oss på politikens innehåll. Det tror jag att vi båda har bättre förutsättningar för än att syssla med det som ämbetsmännen är till för.

Anf. 46 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Allra sist vill jag då betona att regeringens beslut den 15 oktober angående avgiftsfria boklån inte innehöll någon som helst markering av att regeringen hade någon ståndpunkt i den frågan. Det var först sedan jag väckt interpellation och regeringen tvingats till en deklaration här i kammaren förra fredagen som det bekräftades att regeringen står fast vid vad riksdagen har uttalat om vikten av avgiftsfria boklån.

Jag tackar för att det beskedet kom, men det var som sagt först efter det att interpellation var väckt.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Meddelande om svar på interpellation 1981/82:86

Anf. 47 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Efter samråd med interpellanten får jag meddela att Inga Lantz interpellation nr 86 angående riksyrkesskolorna kommer att besvaras den 14 januari 1982.

Anf. 48 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Stina Eliasson har frågat mig hur långt den utredning som bl. a. skall ta upp frågan om arbetsförmedling på kulturområdet har hunnit och när en slutredovisning kan väntas.

Den utredning som Stina Eliasson hänvisar till i sin fråga skall i första hand se över förmedling av korttidsanställningar på kontorsområdet och viss förmedling inom kulturområdet. Av direktiven till utredningen framgår att frågan om korttidsanställningar på kontorsområdet skall behandlas med förtur.

Utredningen som började sitt arbete under sommaren 1980 räknar med att vid årsskiftet 1981-1982 avge ett delbetänkande angående kontorsområdet. Därefter kommer utredningen att behandla frågan om förmedling inom kulturområdet.

Anf. 49 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Tyvärr får jag mina farhågor bekräftade. Ingenting har alltså hänt vad avser utredningen om artistförmedlingen. Den utredning som arbetsmarknadsutskottet hänvisade till, när min motion 1979/80:1794 avslogs av riksdagen i fjol, har inte börjat arbeta med uppdraget. Jag anser detta otillfredsställande.

För musiker och andra artister gäller som bekant alldeles specifika förhållanden jämfört med arbetsmarknaden i övrigt. Artister byter arbetsgivare ofta, ibland flera gånger per dag, och är alltså i behov av ständig förmedlingsservice. Denna intensiva specialservice har inte AMS och organisationsförmedlingarna helt förmått ställa upp med. En orsak är att artister måste ha service utanför vanlig kontorstid, under helger och när som helst.

Den service artisterna är i behov av kan bl. a. de privata produktionsbolagen ge. Det handlar faktiskt om arbete, inkomster och försörjningsmöjligheter för våra artister.

Lagen om arbetsförmedling är gammal – sedan 1935. På nästan 50 år har mycket förändrats, och lagar kan också behöva anpassas till verkligheten. Det är klart att man skall följa lagar, och alla människor i vårt land är säkert ense om att man inte skall behöva betala för att få ett arbete. Men det är inte fråga om det heller.

AMS är kontrollmyndighet i fråga om lagen om arbetsförmedlings efterlevnad, men det är mycket väl bekant att AMS uppträtt oskickligt och klumpigt mot seriösa och ansvarsmedvetna manager och produktionsbolag.

Det är kärt på arbetsmarknaden. Här finns nu duktiga, seriöst arbetande människor i produktionsbolagen med fullmakter från orkestrar och andra artister, som håller en mängd människor i arbete och betalar skatt och

Om arbetsförmedlingen på kulturområdet

Om arbetsförmedlingen på kulturområdet

avgifter. Och det kostar inte staten något, utan staten tillförs det som också är ekonomiskt värdefullt.

I ett fall ganska nyligen anmälde AMS ett produktionsbolag för olaga arbetsförmedling. Åklagaren ansåg att det inte fanns något åtalbart. AMS gick vidare till riksåklagaren, som inte heller fann något åtalbart. Under tiden har många människor varit utsatta för oförtjänt lidande och nästan blivit stämplade som brottslingar.

Jag frågar statsrådet: Hur ser arbetsmarknadsministern på det faktum att frågan om artistförmedlingen, efter år av tidigare utredningar och flera påpekanden här i kammaren, ännu inte har fått en riktig lösning?

Frågan om artistförmedling har varit uppe till debatt många gånger, också i denna kammare. Det måste snarast hända något på det här området.

Till sist: Hur vore det med ett samarbete, där produktionsbolagen blev samarbetspartner med AMS och organisationsförmedlingarna, eller licensiering från AMS till seriöst arbetande manager enligt internationellt mönster?

Anf. 50 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Både när det gäller de s. k. skrivbyråerna och i fråga om artistförmedlingen handlar det om gränsdragningen till lagen om arbetsförmedling. Det är anledningen till att dessa båda frågeställningar har förts in i samma utredning. Något måste tas före det andra, och enligt direktiven är det alltså de s. k. skrivbyråerna som skall behandlas med förtur. Det innebär inte att frågan om artistförmedling alldeles ligger för fåfot. Utredningen kartlägger naturligtvis parallellt de förhållanden som råder på artistförmedlingens område.

Därutöver kan jag upplysa Stina Eliasson om att vi också inom departementet har ett arbete i gång, där vi prövar möjligheterna att organisera denna förmedlingsverksamhet på kulturområdet i särskilda former. Och som Stina Eliasson har noterat råder det numera – det kan vi väl säga – ett visst lugn på artistförmedlingens område.

Det innebär inte att allt är i sin ordning. Vi måste mera varaktigt än vad som f. n. är fallet skapa klarhet när det gäller gränsdragningen mellan vad som är arbetsförmedling och annan verksamhet. Den hjälpen skall vi ge de seriösa bolag som är verksamma på detta område, så att de vet vad de kan rätta sig efter och vilken verksamhet som är lagenlig. Jag hoppas därför att utredningen under loppet av 1982 skall klara av också denna uppgift.

Anf. 51 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det kompletterande svaret.

Det känns bra att höra att statsrådet har förståelse för problemet och att han konstaterar att allt inte är i sin ordning.

Min förhoppning är nu att utredningen snarast kommer med ett slutbetänkande också när det gäller artistförmedlingen. Och jag vill understryka vikten av att utredningen inhämtar synpunkter från produktionsbolag, arrangörer, kapellmästare, orkestermedlemmar och andra

artister, dvs. från dem som i praktiken känner till artistjobbet och som också har förslag till vettiga lösningar på hur en fungerande artistförmedling skulle kunna fastläggas.

Nr 43

Fredagen den
4 december 1981

Anf. 52 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Jag vill till slut bara försäkra Stina Eliasson om att detta skall ske och i viss utsträckning redan har skett. Både jag och min företrädare har haft sådana överläggningar med bolagen på detta område, och utredningen har haft och kommer också att ha liknande kontakter.

*Om avvecklingen
inom AMS av
anläggningar för
specialanvisad
arbetskraft*

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1981/82:123 om avvecklingen inom AMS av anläggningar för specialanvisad arbetskraft

Anf. 53 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Arne Andersson i Ljung har frågat mig om jag anser att AMS beslut om nedläggning av förläggningarna för specialanvisad arbetskraft överensstämmer med riksdagens tillkännagivande i frågan.

Efter särskild utredning om förläggningarna vid arbetsplatser för specialanvisade beslöt AMS i maj 1979 att förläggningarna i princip skulle vara avvecklade i och med utgången av år 1982.

Sedan frågan behandlats i arbetsmarknadsutskottet under våren 1981 har AMS i september 1981 meddelat länsarbetsnämnderna att det är möjligt att ha kvar förläggningarna även efter år 1982.

Den nedläggningsplan som AMS tidigare fastställt gäller alltså inte längre, vilket innebär att nedläggningen av förläggningarna inte behöver skyndas på. Detta överensstämmer också med riksdagens tillkännagivande till regeringen.

Anf. 54 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för det förträffliga svaret på frågan.

Det framgår inte av svaret när AMS har gett besked om de här ändringarna. Det är en förklaring till att jag helt onödigt har ställt min fråga, som ju berör dels de människor som det här är fråga om, dels de anställda vid dessa stationer. De känner nämligen en viss oro och har ställt sig frågande till att riksdagens så pass bestämt gjorda uttalande i maj månad i år inte har fått någon annan effekt och att planeringen beträffande avvecklingen fortgick som om ingenting hade hänt. Detta meddelades mig för två veckor sedan, vid den tid då jag ställde frågan. Det skulle ha varit intressant att veta hur man hade tänkt.

Anledningen till att det var oro i ledet var ju onekligen att av de 21 – om jag minns rätt – stationer som fortfarande finns kvar har det för 3 redan fattats beslut om nedläggning och 15 rubricerats som planerade för nedläggning

Fredagen den
4 december 1981

*Om avvecklingen
inom AMS av
anläggningar för
specialanvisad
arbetskraft*

1982. Det var ett fullgott skäl för dem att ställa frågan: Är det mycket värt att låta utredningens resultat verka för de övriga tre som är kvar?

Jag tycker att statsrådets svar är fullt tillfredsställande. Men oron hos dem som detta gäller skulle kanske ha bringats till ett lugnare skede, om de hade fått sitt svar något tidigare än som nu tydligen varit fallet.

Jag vill peka på en annan fråga, som statsrådet möjligen kan avge synpunkter på. I min egen valkrets har vi en station i Dals-Ed, där det har sagts mig – vilket är en liten brasklapp – att AMS har gjort en försäljning av anläggningen utan att vare sig höra med eller underrätta de anställda. Det kändes naturligtvis litet underligt för dem. När man har statsrådets nyss givna svar i bakhuvudet, ter det sig ännu mer underligt att man just nu under hösten har föranstaltat om en försäljning – jag bortser då från att man har bröstit så förskräckligt i fråga om underrättelseskyldigheten – med tanke på att det har sagts att man skall avvakta utredningen beträffande den vidare nedläggningen. Jag är intresserad av att höra statsrådets synpunkter också på detta.

Anf. 55 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! För jag på de här båda frågorna svara genom att hänvisa till vad arbetsmarknadsstyrelsen meddelat länsarbetsnämnderna i brev av den 28 september. Där sägs: "Nedläggning av förläggningarna behöver inte forceras, vilket innebär att det är möjligt att i vissa fall ha kvar förläggningsboende även efter 1982. Det förutsättes dock att det finns tillräckligt med lämpliga arbetsobjekt för att sysselsätta dem som bor på förläggningen ---"

Detta innebär alltså att länsarbetsnämnderna kan hantera denna fråga utifrån de här riktlinjerna.

När det gäller den plats som Arne Andersson nämner, nämligen Dals-Ed, framgår det av ett beslut med anledning av en framställning till arbetsmarknadsstyrelsen att man just där inte har tillgång till arbetsobjekt som gör det möjligt att driva denna arbetsplats vidare. När det däremot gäller två andra SA-arbetsplatser i samma län, dvs. Älvsborgs län – det är arbetsplatserna i Bengtsfors och i Ljung – är nämndens bedömning att "det är möjligt att t. v. finna tillräckligt med lämpliga arbetsobjekt för de båda arbetsplatserna samt att förutsättningar finns att kunna utnyttja platserna i förläggningarna på ett tillfredsställande sätt".

I de fallen innebär alltså anvisningen från arbetsmarknadsstyrelsen att förmedlingen har möjlighet att fortsätta att driva dessa förläggningar t. v.

Anf. 56 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Statsrådets svar är möjligen en förklaring till att missförståndet kan ha levat kvar så länge. Brevet hade ju den lydelsen, att nedläggningen inte behöver forceras. Det är faktiskt en viss skillnad mellan det sättet att uttrycka saken och det statsrådet sade i slutet av sitt svar till mig i dag: "Den nedläggningsplan som AMS tidigare fastställt gäller alltså inte längre, vilket innebär att nedläggningen av förläggningarna inte behöver skyndas på."

Jag menar att den första delen av den meningen är ett uttalande som är absolut, men den andra har fortfarande samma tveksamhet över sig. För den skull tycker jag det är utomordentligt viktigt att få klarlagt hur det förhåller sig. Är det på det sättet att den tidigare meddelade nedläggningen inte skall gälla just nu, såsom den första delen av meningen ger antydning om, då tycker jag det är bra. Det är precis i enlighet med vad riksdagen beslutade i samband med den stora arbetsmarknadspolitiska debatten i våras. Då har de berörda fått det svar de vill ha.

Anf. 57 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Arne Andersson får komma ihåg förutsättningarna, nämligen att det tidigare gällde att man före utgången av 1982 skulle ha avvecklat de här förläggningarna. När man därför nu säger att man inte behöver forcera den omstrukturering som detta skulle ha inneburit, så är det just mot bakgrund av att det hade behövts en forcering för att klara den arbetsuppgiften inom den kvarstående tidsrymden. Men med riksdagens uttalande och de riktlinjer som lämnats av styrelsen med anledning därav och som nu gäller kan alltså förläggningarna, i den utsträckning det finns kvar lämpliga arbetsobjekt, leva vidare.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1981/82:36 och fråga 1981/82:40 om statliga verks beställningar utomlands

Anf. 58 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg har i en interpellation frågat mig om regeringen anser det stämma överens med Sveriges sysselsättnings- och handelspolitiska mål att statliga verk lägger ut omfattande beställningar hos utländska storbolag. Han har också – med hänvisning till utlagda beställningar hos Westinghouse av transformatorer till kärnkraftsreaktorerna Forsmark 3 och Oskarshamn 3 – frågat vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att hindra att sådana fall upprepas.

Yngve Nyquist har frågat om industriministern har övervägt regeringens möjligheter att ingripa, så att nämnda order kan placeras hos ASEA i Ludvika. Frågan har överlämnats till mig. Jag besvarar därför Lars-Ove Hagbergs interpellation och Yngve Nyquists fråga i ett sammanhang.

Bestämmelserna om statlig upphandling finns i upphandlingskungörelsen (1973:600). De överväganden som har legat till grund för kungörelsens utformning har redovisats för riksdagen och därvid lämnats utan erinran (prop. 1973:73, FiU 1973:27, rskr 1973:190). Föreskrifterna i kungörelsen har utformats så att de skall främja konkurrens, objektivitet och offentlighet i den statliga upphandlingen. Ytterst syftar föreskrifterna till att staten skall få en så fördelaktig upphandling som möjligt.

Om undantag inom något område skall göras från upphandlingskungörel-

Fredagen den
4 december 1981

*Om statliga verks
beställningar ut-
omlands*

sens regler om affärsmässighet ankommer det på regeringen att fatta beslut om det. Det kan i så fall gälla ärenden i vilka t. ex. försvars-, sysselsättnings- eller försörjningsberedskapsskäl skall tillmätas stor betydelse vid sidan av de affärsmässiga förhållandena.

Skälen för att åstadkomma en så gynnsam statlig upphandling som möjligt har inte blivit mindre viktiga nu än de var när upphandlingskungörelsen infördes. Jag vill understryka att sambandet mellan sysselsättningen hos svenska företag och svenska myndigheters upphandling inte kan ses så isolerat som frågeställarna gör. Som ett litet exportberoende land ligger det främst i vårt eget intresse att upprätthålla fri och öppen konkurrens om statliga beställningar i olika länder. Detta har Sverige länge verkat för i bl. a. GATT. Sådana ingrepp i konkurrensen som frågeställarna efterlyser skulle försvaga trovärdigheten i den svenska handelspolitiken. Tendenser till internationell konkurrensbegränsning är ett större hot mot vår sysselsättning och välfärd än den konkurrens som svenska företag får vidkännas på hemmamarknaden så länge frihandeln upprätthålls.

Beträffande den i frågorna nämnda upphandlingen av transformatorer vill jag upplysa om att valet av leverantör har träffats av de båda bolagen Forsmarks Kraftgrupp AB och Oskarshamnsverkets Kraftgrupp AB. Vattenfall har på uppdrag av de båda bolagen infordrat och värderat anbud för att samordna upphandlingen. Jag anser inte att det finns skäl att gå närmare in på detta upphandlingsärende eller att utifrån det ifrågasätta den ordning som tillämpas för statliga myndigheters upphandling.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 59 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Jag tackar för svaret på interpellationen.

Upphandlingen av transformatorer till kärnkraftverken i Forsmark och Oskarshamn är en av de största enskilda beställningar som Vattenfall har varit inkopplad på under de senaste åren. Det är fråga om en upphandling av transformatorer i hundramiljonersklassen. Vattenfall är också den enda upphandlare som har erfarenhet och kompetens på detta område. Det är därför som Forsmarksgruppen och Oskarshamnsgruppen gett Vattenfall i uppdrag att sköta upphandlingen, dvs. värdera, samordna och förhandla.

Man må ha vilken uppfattning som helst om kärnkraften. Men skall det upphandlas transformatorer till redan beslutade kärnkraftverk och det inom Sverige finns en transformatorproduktion som är teknologiskt avancerad och konkurrenskraftig, borde det vara självklart att upphandlingen skall stanna inom Sverige. Men vad händer? Jo, jätteordern går till det multinationella bolaget Westinghouse förbi näsan på ASEA och till sist förbi de arbetare som skulle producera transformatorerna, nämligen de som är anställda på ASEA i Ludvika.

Detta är, såvitt jag kan förstå, en industripolitisk skandal av stor dignitet.

Hur kunde Vattenfalls experter rekommendera att välja Westinghouse före ASEA? Först och främst var det i förhandlingens slutskede ingen större skillnad i bud än att regeringen kunde ha avgjort ärendet till ASEA:s förmån. Vad gäller den teknologiska konkurrenskraften finns det heller inga större skillnader. Avgörandet måste ha skett utifrån strikta affärsmässiga principer.

En stor del av skulden måste man emellertid lägga på ASEA-ledningen. Uppenbarligen har ASEA försökt "köra upp" Vattenfall samt Forsmarks- och Oskarshamnsgруппerna med ett mycket högt förhandlingsbud från början. Det är en vanlig metodik som storfinansen använder. Detta gör man naturligtvis utan hänsyn till det svenska näringslivet, industrialiseringen och sysselsättningen. Här får vinsterna och profiterna vara avgörande.

Men det finns även en annan fråga som kommer in i bilden vid bedömningen, och det är finansieringen. Nu har tydligen Westinghouse erbjudit en mycket fördelaktig finansiering av upphandlingen. Men detta kan ju inte vara ett avgörande skäl. Nog förefaller det vara märkligt om inte ASEA, som har Skandinaviska Enskilda Banken bakom sig, och Vattenfall, som borde ha goda kontakter med regeringen, kunde komma överens om finansieringen. Det borde inte vara något problem att fixa den saken.

En annan fråga som man måste ställa sig är: Skulle detta kunna hända i något annat land där man har en egen konkurrenskraftig produktion av transformatorer? Ta t. ex. Västtyskland och Siemens. Svaret är ett klart nej – det skulle inte ha kunnat hända.

Sådan är marknaden. Och det är i det här läget som den svenska tennsoldaten för frihandeln – den här gången i form av en arbetsmarknadsminister som är ansvarig för energipolitiken – säger att vi får ta sådana här smällar, i den heliga frihandelns namn. Kort sagt: Vi skall underordna vår industri, vårt kunnande och vår upphandling den internationella kapitalismens villkor. Det får naturligtvis konsekvenser.

Detta sker i ett politiskt läge när regeringen nyligen devalverat och ånyo lagt nya bördor på lönearbetarnas axlar. Devalveringen ingick i något slags politik för att gynna svensk industri. Samtidigt har det förts en väldig propaganda för att vi skall köpa svenskt – men det gäller tydligen inte Vattenfall, Oskarshamnsgруппen och Forsmarksgruppen.

Regeringen visar, som jag ser det, en total handlingsförlamning – vilket också svaret på mina frågor bekräftar. Att en stororder får gå oss förbi bekymrar inte arbetsmarknadsministern – i varje fall inte i det svar han har gett. Konsekvenserna blir mer import, mindre jobb i utsatta regioner och att svensk industrikapacitet undergrävs – det bekymrar tydligen inte heller arbetsmarknadsministern. Vi är ett litet, exportberoende land och skall tåla och göra som den internationella kapitalismens frihandelsregler säger.

Frågan kan inte göras så enkel som arbetsmarknadsministern vill göra den. Skall vi köpa svenskt – om vi går ut med den linjen – måste det också få en praktisk och politisk tillämpning. Det måste vara bristande solidaritet och moral att i detta läge låta krassa vinstintressen och affärsmässighet avgöra att det amerikanska Westinghouse väljs före ASEA.

*Om statliga verks
beställningar ut-
omlands*

Vad värre är: Det är Westinghouse som på olika sätt – ibland har det kallats mygel – har lyckats krångla bort all skattskyldighet och bli nolltaxerare vid sitt engagemang vid Ringhals. Bara detta borde ha föranlett Vattenfall, som varit inkopplat, att gå till regeringen med detta upphandlingsärende. En fråga i sammanhanget: Har inte Vattenfall som myndighet någon sådan instruktion för sin verksamhet – att man i sådana här känsliga fall skall kontakta regeringen och samråda för att se hur affärsmässigheten skall praktiseras? Det borde vara en självklarhet.

En annan fråga: Hade regeringen – om man fått ärendet till avgörande – tänkt sig att bidra till att ASEA fått ordern?

Frågan är naturligtvis om regeringen över huvud taget har någon politik på det här området. Det är en låt-gå-politik som blir regeringens kännemärke – svaret på mina frågor ger det intrycket. När det är en vikande transformatormarknad i världen, när Sverige har en teknologiskt bra och konkurrenskraftig tillverkning, och när sysselsättningen till stor del hänger på den tillverkningen, samtidigt som andra länder i den här nedgångssituationen värnar om sina marknader och industrier – är det då en vettig och godtagbar politik att lägga sig på rygg för det internationella frihandelskapitalet? Nästa fråga som inställer sig och som jag tagit upp är: När kommer nästa upphandling som skall gå oss ur händerna? Det kan bara vara ett utslag av handlingsförlamning om man accepterar den här politiken utan att ha någon beredskap.

Det enda vettiga nu borde vara att ändra det statliga upphandlingsreglementet så att det kompletteras med att det i upphandlingsärenden skall invägas samhällsekonomiska, sociala, regionala och sysselsättningsmässiga faktorer.

Sammanfattningsvis: Efter vad jag kan förstå av arbetsmarknadsministrans svar på mina frågor vill regeringen inte i framtiden förhindra sådant som har skett, att beställningar hamnar hos utländska bolag – trots att vi själva har ett industripolitiskt kunnande och trots att det blir konsekvenser för arbetsmarknadspolitiken och kanske t. o. m. för vår nationella försörjning.

Anf. 60 YNGVE NYQUIST (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret, som jag emellertid inte är nöjd med. Med hänsyn till Lars-Ove Hagbergs inlägg kan jag korta ned min kommentar något.

”Skälen för att åstadkomma en så gynnsam statlig upphandling som möjligt har inte blivit mindre viktiga nu än de var när upphandlingskungörelsen infördes”, heter det bl. a. i svaret, där det f. ö. vidgås att regeringen har dispensrätt. Ja, jag är inte obekant med upphandlingskungörelsen. I realiteten blev svaret på min direkta fråga nej.

Men frågan kan ställas: Vad är då en ”gynnsam statlig upphandling”? I en bygd sker industrinredläggelser undan för undan – nu talar jag om Västerbergslagen med kommunerna Ludvika och Smedjebacken –, gruvor läggs ned, Håksberg och Blötberget är namn som blir bekanta i riksdagens

protokoll, reducering sker i Grängesberg och Stollberg, sulfidmalmsgruvan läggs ned efter kallsinnig behandling av Statsgruvor, serviceföretag får bekymmer.

Därefter kvarstår nära nog ett enda stort företag, nämligen ASEA, Ludvikaverken. Är det då en gynnsam statlig upphandling, sett ur samhällets synpunkt, att en relativt stor order, som väl skulle ha passat Ludvika, får placeras hos ett amerikanskt företag? I min fråga är jag inte ute efter att vara supporter till ASEA, företaget klarar sig nog galant ändå. Däremot är jag ute efter att rädda jobb åt ASEA:s anställda i Ludvika, en kommun som är hårt drabbad av arbetslöshet. I det intresset tycker jag att statsrådet också skulle kunna biträda mig och framför allt de anställda vid ASEA, Ludvikaverken.

Nr 43

Fredagen den
4 december 1981

*Om statliga verks
beställningar ut-
omlands*

Anf. 61 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Fru talman! Får jag först alldeles entydigt beklaga att den här ordern inte hannade i Sverige, hos ASEA. Läget är emellertid det, precis som Lars-Ove Hagberg säger, att det är Vattenfall som har den kompetens som erfordras för att bedöma en upphandling av det här slaget. Det var därför man fick uppdraget från Forsmarksgruppen och Oskarshamnsguppen att sköta om anbudsgivningen och värdera den.

Jag har inhämtat att det kom in sex anbud. Westinghouse låg redan från början klart lägst. Det handlar inte om några futtiga procent, utan om en mycket stor skillnad. Under diskussionernas gång skedde emellertid en jämkning. Men i slutänden hade man att välja mellan ett anbud, där man hade haft tid att bedöma både den tekniska och den kommersiella hållbarheten, och ett anbud med tekniskt osäker konstruktion, där man inte heller hade klart för sig hur det skulle ligga till rent kommersiellt. I det läget kunde inte beslutet anstå, för man hade också krav att vänta från leverantören av generatorskenorna, om hela denna process hade blivit försenad.

Det är inte så att regeringen har haft frågan för bedömning. Vattenfall har självständigt gjort denna prövning. Men beslutet har fattats av FKG och OKG. Även om regeringen skulle vilja, kan den som bekant inte överta beslutsfattandet i civilrättsliga bolag. I OKG har staten inte heller möjlighet att som ägare ensidigt diskutera villkoren. Även om vi hade haft den här typen av frågor till bedömning i regeringskansliet, skulle vi ha varit beroende av att antingen falla tillbaka på den kompetens som Vattenfall har eller bygga upp en egen kompetens för att hantera frågorna. Men det avgörande i det här fallet är alltså att frågan inte har varit föremål för regeringens prövning.

Får jag till slut, fru talman, säga att det ju ändå är så att ASEA till följd av stort kunnande och mångårig verksamhet i hela världen tar hem order på liknande anläggningar runt om i världen. Vi är i vårt land i hög grad beroende av att frihandel tillämpas. Vi har också ett klart intresse av att skydda frihandelsreglerna just för att klara sysselsättningen och produktionen här hemma. Det är beklagligt att ASEA i det här fallet inte har hängt med i konkurrensen, men det innebär inte att vi får agera så kortsiktigt, att vi

skadar möjligheterna i framtiden för ASEA och andra företag i Sverige att upprätthålla sin produktion och sysselsättning i konkurrens med andra.

Anf. 62 YNGVE NYQVIST (s):

Fru talman! Regeringen har inte haft detta ärende för bedömning, betonar statsrådet. När saken var aktuell i början av oktober sade statsrådet i en intervju för TT att han inte kände till Vattenfalls upphandling. Jag begär givetvis inte att statsrådet skall vara informerad om allt vad Vattenfall eller andra statliga företag håller på med. Däremot finner jag det önskvärt att statsrådet förskaffar sig sådana kanaler till information att han får reda på när svårt utsatta bygder har en chans att få ett tillskott av arbetstillfällen. Jag hoppas att statsrådet är medveten om vår bygds situation, arbetsmarknads- mässigt sett, efter de uppvaktningar som gång på gång har gjorts hos både statsråd och statssekreterare i såväl industri- som arbetsmarknadsdeparte- mentet. Varom inte är jag verkligen besviken. Det finns dock en möjlighet att ingripa genom dispens, om man vill använda sig av den.

Anf. 63 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern beklagar nu att ordern inte hamnade hos ASEA. Ja, det kan man ju göra, men vad gör regeringen i sin politik för att verkligen se till att sådana order hamnar inom landet?

Det är detta som jag kallar låt-gå-politik: att först proklamera att vi skall köpa svenskt och sedan i stort sett stå handlingsförlamad, när svenska myndigheter gör sina bedömningar. Jag vill inte att regeringen skall göra någon teknisk bedömning, men regeringen borde väl kunna göra en politisk bedömning utifrån arbetsmarknadsläget i landet och med hänsyn till vilken bransch det gäller och de rådande förhållandena för ifrågavarande bransch. Man borde t. ex. också ta hänsyn till att inget annat land som har en sådan här konkurrenskraftig industri skulle – trots frihandel – tillåta att en order som denna gick till företag utanför det egna landet. Det är bara Sverige som skall vara prinsessan på ärten och tillåta sådant. Beror detta på att Sverige är ett litet land, som ständigt måste underordna sig? I så fall tycker jag att arbetsmarknadsministern bör svara på denna fråga: Vad händer i nästa skede?

Svensk industri kommer att ytterligare trängas tillbaka, om den inte politiskt återförsäkras sig om åtminstone basgarantier för tillverkning på ett område där man besitter särskilt kunnande.

Jag frågade om regeringen skulle ha kunnat göra en annan bedömning. På den frågan får jag inget svar, inte heller på frågan om regeringen *tänker* göra några andra bedömningar. Jag förstår då att man inte tänker göra det. Jag tycker att det är kortsiktigt, om man utgår från att man inte skall göra något politiskt för att rätta till saken. Då är ju vår nationella sysselsättning och vår industri verkligen hotade.

I vad gäller upphandlingsprinciperna och regeringens ansvar får jag också samma svar: Det skall inte bli någon ändring, och regeringen ser heller ingen fara i detta. Då måste man fråga sig: Vad händer i nästa steg, nästa gång när

sådant här inträffar? Skall vi även då bli överkörda av sådana multinationella jättar som Westinghouse?

Såvitt jag förstår hade Vattenfall att tekniskt bedöma budet från Westinghouse. Man hade gjort det och hade budet ganska klart för sig. När det gäller ASEA vet jag inte om företaget hade sjabblat eller inte. Är det så, faller naturligtvis ansvaret oerhört tungt på ASEA-ledningen, något som också borde föranleda att regeringen agerade, så att svensk industri blir slagkraftig. Jag tycker att man inte kan vara flat på den sidan heller.

ASEA-ledningen har tydligen kommit med ett överbud och sedan kunnat pruta. Men bakom det kommersiellt osäkra, som arbetsmarknadsministern nu talar om, måste väl i så fall dölja sig finansieringen. Om det är finansieringen som skulle ha varit problemet för Vattenfall, är det ytterst märkligt om inte ASEA med Skandinaviska Enskilda Banken i ryggen klarar av detta. Hur skall vi då i det här landet kunna klara av industribeställningar i framtiden? Det ter sig mycket märkligt.

Anf. 64 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Fru talman! Får jag först till Yngve Nyquist säga att jag och andra på departementet är väl medvetna om sysselsättningsläget i västra Bergslagen. Just därför får vi inte agera så, att vi långsiktigt ytterligare kan förvärra läget för svensk industri oavsett var den är belägen. Tvärtom måste vi genom att gå den andra vägen se till att möjligheterna för svensk industri att hävda sig på världsmarknaden förbättras både när det gäller den ekonomiska politiken och när det gäller handelspolitiken. Som ett litet land, mycket beroende av frihandeln, är vi naturligtvis utsatta.

Det är säkert så som Lars-Ove Hagberg säger, att många andra länder skulle tillämpa mera protektionistiska principer än vad vi är beredda att göra. Men fullt så illa är det ju inte att alla dörrar är stängda till alla länder. Tvärtom lyckas våra multinationella företag – om jag får använda det ordet – plocka hem order runt om i världen. Om vi agerar kortsiktigt i vår upphandling, kan vi straffas mycket eftertryckligt genom att större marknader stängs för våra företag.

Vi har en möjlighet att göra undantag från upphandlingskungörelsen. Det skall regeringen bedöma utifrån de principer som jag redovisade i mitt svar. Det får ske från fall till fall, men i bakhuvudet måste hela tiden ligga frågan: Vad är långsiktigt klokt just för att man skall kunna klara sysselsättning och produktion och ett upprätthållande av en i avspärningstider nödvändig produktion i Sverige? Denna aspekt måste finnas med i bedömningen vid varje enskilt tillfälle. Därför går det inte att svara på Lars-Ove Hagbergs fråga om vad som händer i varje enskilt fall som kan dyka upp framöver.

Beträffande diskussionen om principerna i det här fallet, så gäller att regeringen inte har haft frågan uppe till prövning.

Anf. 65 YNGVE NYQUIST (s):

Fru talman! Det är väl på det sättet att ASEA har betraktat det här som en förhandlingsupphandling. Man har gått ut med ett högre pris, och det har

man tydligen varit beredd att reducera.

Några av oss hörde i går kväll vid en sammankomst på IVA professor Gunnar Hambraeus resonera kring betydelsen av teknikupphandling, upphandling och samhällsekonomi samt kompetensuppbyggnad. Som det har sagts i den här debatten är Sverige ett litet land. Ändå har vår industri lyckats nå ut över världen med sina exportartiklar. Det har den kunnat göra tack vare att en del av våra industrier har fått möjligheten att svara för stora projekt inom landet. Därigenom har de fått referensobjekt. Det gäller ASEA i samarbete med Vattenfall samt L M Ericsson och det företagets samarbete med televerket. Naturligtvis har det den allra största betydelse. Därför är man rätt förundrad över att en order av detta slag skall få gå ett svenskt företag förbi.

Statsrådet avfärdar nu våra frågor. Jag vet inte vad som har rört sig i bakhuvudet på dem som har bedömt priser samt vid bedömningen av angelägenheten att ingripa eller inte ingripa. Jag bedömer väl den här situationen så, att när man nu erbjuds ett lägre inköpspris, är det ändå på lång sikt ett ganska högt pris som man får betala, när beställningar av det här slaget går svenska företag ur händerna.

Anf. 66 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Jag vill instämma i det sista som Yngve Nyquist sade, nämligen att det är ett ganska högt pris som vi på lång sikt får betala när beställningar av det här slaget går oss ur händerna.

Jag frågade arbetsmarknadsministern: Vad skulle hända om regeringen hade prövat det här ärendet? Skulle samma skäl gälla? Nu säger arbetsmarknadsministern att regeringen inte har prövat ärendet. Men finns det något undantag som skulle ha kunnat vara giltigt för regeringen? Det vore intressant att få veta det. Kanske är det också intressant att få reda på hur man skall handla i framtiden. Efter vad jag kan förstå är inget skäl giltigt här. Det betyder att det sysselsättningsmässiga läget i Bergslagen, Norrland och andra områden inte är giltigt. Vår industrikapacitet är inte heller giltig – där finns tydligen inte några försörjningsmässiga skäl. Det tycket jag är en felbedömning av regeringen av stora mått.

När jag har talat om länder som garanterar sin egen industri avsättning i hemlandet, så gäller det länder som har en teknologiskt konkurrenskraftig industri. Jag nämnde Västtyskland som ett exempel, men det finns fler. De skulle aldrig missa ett sådant här tillfälle – allra helst inte under den vikande konjunktur som råder på denna marknad –, men Sverige gör det. Vår regering har inga invändningar att göra i det här läget. Jag talar alltså inte om andra marknader, där ASEA har haft framgång.

Vi skall tydligen vara ännu mer perfekta i fråga om frihandeln. Vi skall vara helt klanderfria, medan andra länder trampar på och garanterar sina egna företag beställningar på hemmamarknaden.

Frågan är: Har Vattenfall och myndigheter någon skyldighet eller något direktiv att ha underhandsdiskussioner med regeringen i sådana här kniviga fall? Jag tänker då bl. a. på vad Westinghouse har stått för i det här landet.

t. ex. när det gäller taxeringar och nolltaxeringar. Borde inte bara det ha föranlett myndigheterna att tillsammans med regeringen fundera på hur man skulle göra? Jag skulle också vilja ha ett svar av arbetsmarknadsministern på frågan om det inte vore lämpligt för en myndighet att rådgöra med regeringen, innan man gör sådana rekommendationer som man har gjort?

Vad jag har att säga om framtiden är att den här situationen kan uppstå igen, efter vad jag förstår. Skall vi ha en industri som kan utvecklas i det här landet, säger det sig väl självt – det har nästan alltid varit så – att den måste ha en nationell bas. Drar vi undan den nationella basen får vi alltså ingen industri kvar i det här landet, och det är vad vi f. n. hotas av. Jag tycker att det här exemplet med Vattenfalls agerande – då ASEA går miste om beställningen – visar att man måste ompröva den inriktning man har i dag på ett oerhört starkt exportberoende. Vi är, som industriministern säger, ett litet exportberoende land. Och tydligen måste vi därför finna oss i vad de stora länderna säger. Det kan ju inte vara någon framtid för Sveriges industri att arbeta under sådana förhållanden. Det här fallet borde vara ett bra argument för att man verkligen skall göra en omprövning och satsa på en industri för nationella behov i första hand. Detta gör man inte i dag, utan man har en industri som är verkligt exportinriktad.

Anf. 67 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Fru talman! Regeringen har alltså möjlighet att göra undantag från upphandlingskungörelsen av de tre skäl som jag har nämnt, dvs. försvars-, sysselsättnings- och försörjningsberedskapsskäl. Detta är riktlinjer som riksdagen har ställt sig bakom.

Måste vi då finna oss i vad de stora länderna gör i fråga om protektionistiska undantag för egen del? frågar herr Hagberg. Vi har naturligtvis att agera i en värld som inte ser ut som vi skulle vilja att den såg ut. Vi skulle önska att alla länder var lika starka förespråkare för frihandelsprinciperna som vi själva. Det ligger i vårt eget intresse att hävda dessa principer. Vi skall alltså inte finna oss i det agerande som breder ut sig mer och mer och som går i protektionistisk riktning utan tvärtom aktivt bekämpa att den typen av beteende breder ut sig.

Men vi måste inse att Sverige är ett exportberoende land och att vi därför måste agera så att vi inte skadar våra egna intressen. Jag har i mina inlägg talat om att när vi gör undantag från upphandlingskungörelsen därför att vi vill klara sysselsättningen – eller av försörjningsberedskapsskäl osv. – så måste vi vara medvetna om att de långsiktiga effekterna genom straffsanktioner, eller vad vi skall kalla det för, från andra länder hela tiden ligger latent.

Frågan hur regeringen skulle ha bedömt det här fallet om det hade varit uppe till prövning är så hypotetisk att jag inte har något underlag för att besvara den. Jag har redovisat vad Vattenfall, som har den kompetens – det har ju också herr Hagberg styrkt – som är nödvändig för att bedöma den här frågan, har kommit fram till, nämligen att det både tekniskt och kommersiellt

var ett överlägset anbud som Westinghouse hade gett. Jag tvivlar inte ett ögonblick på att ASEA i konkurrens vid ett annat tillfälle kan visa sig ha det både tekniskt och kommersiellt överlägsna alternativet.

Anf. 68 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! När det gäller de undantag som görs i dag åberopas alltså inte sysselsättnings-skälet. Det tycker jag är ganska märkligt, allra helst som det råder en fantastisk kris i det område där produktionen skulle ligga, som Yngve Nyquist redan har påpekat. Man skulle behöva suga upp oändligt mycket arbetskraft för att klara läget där. I andra fall säger regeringen att just verkstadsindustrin skall expandera.

Vattenfall har bedömt detta ärende utifrån affärsmässiga principer. Jag är inte så tvärsäker – som tydligen arbetsmarknadsministern är – på att Westinghouses bud i slutänden var överlägset, men det får stå för arbetsmarknadsministern. Vad regeringen emellertid skulle ha kunnat göra är ju den politiska bedömningen, om sysselsättnings-skälet hade kunnat verka i det här fallet eller inte. Det är ju det jag frågar om. Jag har inte frågat om arbetsmarknadsministern skall göra någon teknisk bedömning. Men tydligen är arbetsmarknadsministern tvärsäker på att ASEA:s bud var så underlägset att det inte var någonting att reflektera på. I så fall tror jag att vi har olika uppfattningar där. Efter vad jag kan förstå var det i slutänden ingen större skillnad mellan buden, utan man kunde ha sett till de sysselsättningsmässiga skälen.

Vi skall bekämpa alla som inte vill hänge sig åt frihandel, säger arbetsmarknadsministern. Det är naturligtvis en principiell diskussion hur det här skall te sig. Men är det inte en illusion ändå att Sverige, det här lilla exportberoende landet, skall upprätthålla frihandels allra renaste principer, när de länder som vi handlar med på det här området använder en helt annan metodik vad det gäller transformatorer? Det är bättre att se sanningen i vitögat och konstatera att det är på detta sätt. Och sedan får man dra konsekvenserna av att vår industripolitik i framtiden – som jag tidigare sade – i mycket större omfattning måste baseras på en nationell bas än nu.

Vi kan, vilket väl är ganska uppenbart, aldrig klara vår industri med det här exportberoendet. Vi kommer aldrig att klara vår nationella försörjning om vi fortsätter den här vägen, för då hamnar vi i de tvångssituationer som arbetsmarknadsministern hänvisar till.

Anf. 69 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Fru talman! Lars-Ove Hagberg säger att jag är övertygad om att anbudet från Westinghouse var överlägset. Jag har inte uttryckt mig på det viset. Jag har refererat till Vattenfalls bedömning och till de båda kraftgruppernas beslut i frågan:

Jag är inte tillräckligt kompetent i tekniska frågor för att kunna bedöma den här saken. Jag har alltså refererat till Vattenfalls bedömning. Lars-Ove Hagberg är däremot säker på att ASEA:s bud var tekniskt överlägset. Jag kan bara konstatera att Lars-Ove Hagberg därmed är en bättre tekniker än

jag och dessutom en bättre tekniker än vad man är inom Vattenfall. Det är möjligt att det är på det viset.

Lars-Ove Hagberg hörde däremot inte upp när jag refererade de tre grunder som riksdagen har lagt fast då det gäller de fall i vilka regeringen kan göra undantag från upphandlingskungörelsen. Där fanns också sysselsättnings-skälen. Huruvida det hade varit tillämpligt i detta fall vill jag inte uttala mig om, därför att ärendet inte har varit uppe till bedömning.

Men vi kan ju göra ett antagande, nämligen att en upphandling i Sverige är dubbelt så dyr som en upphandling utomlands. Då kan det hända att man med motsvarande pengar kan klara sysselsättningsfrågan på ett bättre sätt här hemma och dessutom kan undvika långsiktiga skador. Jag vill med det här exemplet bara peka på att när undantag sker, så måste det vägas mycket noga mot de skador som man kan förorsaka produktion och sysselsättning i Sverige i ett långsiktigt perspektiv.

Anf. 70 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Jag är ingen bättre tekniker. Vad jag kan basera mina bedömningar på är uppgifter från de arbetare som sysslar med det här och som har en viss inblick i branschen, så att de kan förstå vad det handlar om.

I rapporterna har det skymtat fram att det i teknisk mening inte kan vara någon större skillnad – någon större skillnad, säger jag. Såvitt jag förstår ligger skillnaden i finansieringen, men det är något som arbetsmarknadsministern inte säger rent ut. Vi vet ju att Westinghouse presenterade en väldigt förmånlig finansiering. Det gjorde man av det skäl som jag redovisat tidigare, att man till varje pris skulle ta den här delen, eftersom det är en vikande marknad. Då är det märkligt att inte ASEA, med Skandinaviska Enskilda Banken, och Vattenfall, som förhoppningsvis har nära kontakter med regeringen, skulle kunna klara finansieringsdelen. Det är märkligt.

Jag lyssnade mycket noga på arbetsmarknadsministern och uppfattade att det var fråga om sysselsättningsskäl. Det finns också i svaret – det var precis vad arbetsmarknadsministern svarade. Skulle inte sysselsättningsskälen vara nog för att ändra Vattenfalls bedömning? Jag tycker det.

Nu är det inte så, att ASEA:s bud är dubbelt så dyrt som budet från Westinghouse – det är ett irrelevant exempel i det här sammanhanget. Jag skulle vilja lägga skulden för att de svenska industriarbetarna i detta läge inte får den här sysselsättningen dels på vad jag förstår är regeringens bristande överblick och handlingsförlamning också i vad gäller samarbetet med de statliga verken, dels på ASEA-ledningens brutala och cyniska spel med jobben och sysselsättningen genom att lägga fram ett så fantastiskt dåligt bud, vilket naturligtvis ställer myndigheten inför problem. Men det problemet kan inte undanskymma att regeringen har ett ansvar för att sysselsättningen skall vidmakthållas i landet. Om storfinanserna sviker, måste ändå de folkvalda träda in och se till att vår nation överlever!

Anf. 71 YNGVE NYQUIST (s):

Fru talman! Jag har också några ord att säga som avslutning när det gäller vad jag anser vara regeringens ansvar för sysselsättningpolitiken i bygder som har det svårt.

Statsrådet återkommer till att ärendet inte har varit uppe i regeringen och blivit föremål för behandling. Men kan man inte tänka sig den aktiva politiken att departementet skaffar sig upplysningar från verken när så pass stora order är i fara att försvinna från Sverige? Det är väl ändå inte så, att man i regeringen bara sitter på sina stolar och väntar på att Vattenfall eller andra verk skall komma till departementet och be om råd? Med hjälp av lämpliga kanaler borde man, enligt min mening, kunna följa läget på arbetsmarknaden och ingripa för att klara situationen vid sådana tillfällen som det här är fråga om.

Jag vill inte ha någon form av ministerstyre, utan här är det enbart fråga om att skaffa sig upplysningar och att i kraft av de bestämmelser som redan finns överväga vilka åtgärder som kan vidtas för att rädda sysselsättningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Föredrogs och lades till handlingarna

Skrivelse

1981/82:75

12 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1981/82:80 till skatteutskottet

13 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1981/82:152 och 153 till arbetsmarknadsutskottet

1981/82:154 och 155 till socialutskottet

14 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1981/82:156 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1981/82:72 om ändringar i lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall (LSPV), m. m.

1981/82:157 av *Eric Rejdnell m. fl.*

med anledning av proposition 1981/82:71 om ny anställningsskyddslag m. m.

15 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

1981/82:15 om kyrklig beredskap (prop. 1981/82:12)

1981/82:16 om ändring i regeringsformen (prop. 1981/82:52)

Skatteutskottets betänkanden

1981/82:18 om mervärdeskatten (prop. 1981/82:59)

1981/82:22 om skogsavdrag i vissa fall

Utrikesutskottets betänkanden

1981/82:12 om särskilt förmånlig kreditgivning till u-land (prop. 1981/82:27)

1981/82:13 om Sydafrika

1981/82:14 om Vatikanstaten

1981/82:15 om verksamheten inom Europarådet

1981/82:16 om verksamheten inom Nordiska rådet

Försvarsutskottets betänkande

1981/82:12 om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1981/82 såvitt avser försvarsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1981/82:25)

Socialutskottets betänkanden

1981/82:16 om statistik beträffande spontana aborter (missfall)

1981/82:17 om psykiatrisk hälso- och sjukvård m. m.

1981/82:18 om rökfria miljöer och färdmedel

1981/82:19 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m., såvitt avser bosättningslånen och yrkesinspektionens verksamhet (prop. 1981/82:30)

1981/82:20 om beivrandet av arbetsmiljöbrott

Kulturutskottets betänkanden

1981/82:12 om hantverkets och konsthantverkets villkor

1981/82:14 om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1981/82 (prop. 1981/82:25)

Utbildningsutskottets betänkande

1981/82:4 om sjöbefälsutbildning m. m.

Jordbruksutskottets betänkanden

1981/82:13 om åtgärder mot havsföroreningar

1981/82:14 om luftförorening från bilar m. m.

1981/82:15 om vissa naturvårdsfrågor

1981/82:18 om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1981/82 i vad avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde (prop. 1981/82:25)

1981/82:19 om lagregler rörande jordbrukets hänsyn till naturvård och kulturminnesvård

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1981/82:4 om medbestämmande i arbetslivet m. m.

1981/82:7 om rätt till ledighet m. m.

Fredagen den
4 december 1981

Meddelades att följande interpellation framställdes

*Meddelande om
interpellation*

den 4 december

1981/82:98 av *Alf Wennefors* (m) till utbildningsministern om åtgärder mot viss politisk studiecirkelverksamhet:

Det socialdemokratiska partiet, LO och ABF har låtit utarbeta ett studiepaket, "Framtid för Sverige". Runt om i landet, berättas det i LO-tidningen nr 48, drar nu fackliga organisationer och det socialdemokratiska partiet i gång studiecirkelverksamhet kring detta studiepaket. I cirkelarna skall främst arbetarrörelsens väg ur krisen behandlas.

Materialet i studiepaketet omfattar skrifterna "Framtid för Sverige", "Vad är socialdemokrati?" och det socialdemokratiska partiprogrammet. I studiehandledningens förord anges följande beträffande syftet med studierna:

"Syftet med studierna är att sprida kunskap om programmet, lära ut argument och göra medlemmarna rustade att delta i det valarbete som måste till för en socialdemokratisk valseger den 19 september 1982."

"Framtid för Sverige" jämte studiehandledning har följande kapitelrubriker:

1. Vari består krisen?
2. Socialdemokratins krispolitik: Värderingar och principer
3. En plan för återhämtning
4. Den offentliga sektorn och budgetpolitiken
5. Kamp mot inflationen
6. Politik för produktion, investering och sysselsättning
7. Tag till vara den efterfrågan som finns!
8. Öka efterfrågan!
9. Öka exportförmågan!
10. Skapa en ny produktionsförmåga!
11. Socialdemokratien inför 1980-talet

I studiehandledningen tillkommer ett avsnitt om hur man metodiskt för ut det socialdemokratiska budskapet genom torgmöten, dörrknackning, insändare m. m.

Innehållsförteckningen i "Vad är socialdemokrati?" kan ge en bild av innehållet:

Socialism
Socialismen strävar till jämlikhet
... och förutsätter solidaritet
Socialistisk samhällsanalys
Materialistisk historieförståelse
... och klasskamp
"Den nya klassen"

Högereliterna

Varför ska vi diskutera mot kommunismen?

Staten, samhället och den offentliga sektorn

Reformism eller revolution?

Socialdemokratin och tillväxten

En socialistisk ekonomi

Socialdemokratin – det tredje alternativet

Vad slutligen partiprogrammet omfattar kan det inte råda någon tvekan om. Varken i detta eller i de två övriga skrifterna finns någon allsidig och objektiv beskrivning av samtliga svenska partier och deras politiska program. Det ensidiga men skickligt framställda studiepaketet skall tydligen i första hand utgöra ett slags valhandbok för de mest aktiva valarbetarna i den socialdemokratiska valapparaten.

De borgerliga partiernas politik beskrivs endast med korta citat. På s. 51 i studiehandledningen finns följande stycke:

”MODERATERNA OCH SKATTERNA

I alla valrörelser sedan partiet bildades, har högern krävt sänkta skatter.

Sanningen är denna:

I oktober 1976 utnämndes Gösta Bohman till ekonomiminister. Under de tre och ett halvt år han har varit ekonomiminister (okt 1976–okt 1978 samt okt 1979–maj 1980) har olika skatter höjts 58 gånger.

Alla dessa skattehöjningar har lett till att skattekvoten (skatternas andel av den samlade produktionen) stigit från 50,8 procent 1976 till 52,9 procent år 1979.”

Observera att studiecirkelns deltagare ej får veta genom citat eller på annat sätt hur t. ex. Gösta Bohman skulle svara på detta påstående. Det bör observeras att påståendet också beskrivs med ”Sanningen är denna”.

På s. 54 kan man till yttermera visso hitta följande:

”VILSELEDANDE KAMPANJ

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) och moderaterna går nu till häftiga attacker mot den offentliga sektorn. Mittenpartierna vacklar!

Genom vilseledande uppgifter vill man bana väg för skattesänkningar och indragningar av den sociala tryggheten. Här är några påståenden som är felaktiga:

65 procent av det vi producerar går till offentliga sektorn

Sanningen: Ungefär hälften av dessa 65 procent är transfereringar. Det vill säga barnbidrag, pensioner, sjukersättning med mera som går tillbaka till människorna som köper mat, kläder och betalar hyror för pengarna.”

I LO-tidningen nr 48 uttalar en LO-ombudsman att det inte finns någon möjlighet att stoppa dessa studier på arbetstid. I de krav på utbildningar som finns sägs inget annat än att den skall vara planmässig. Lagen om rätt till studieledighet går inte alls in på innehållet i cirkelarna. LO-ombudsmannen framhåller att ”Framtid för Sverige” är godkänd av ABF, och han har dessutom varit i kontakt med skolöverstyrelsen. Han uttalar entydigt: ”Så vi vet att allt är grönt.”

I SAF-tidningen nr 40 med samma utgivningsdatum – den 26 november – som LO-tidningen redovisas att åtta anställda på ett företag i Blekinge begärt ledigt 30 timmar enligt studieledighetslagen för att studera "Framtid för Sverige". Företaget hade enligt SAF-tidningen bedömt detta som politisk kurs och tyckt att den borde genomföras under de anställdas fritid.

S. k. vuxenstudiestöd skall också utgå enligt de anställda. Det innebär i så fall att den anställde kan tjäna mer per timme om han/hon på arbetstid förbereder den socialdemokratiska valsegern än om han/hon sköter sina ordinarie arbetsuppgifter i företaget. Detta innebär vidare att socialdemokraternas valkampanj också finansieras genom vuxenstudiestödet, dvs. genom skattebetalarnas skattepengar och arbetsgivaravgifter (i andra sammanhang omnämnda som "löntagarnas pengar").

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att ställa följande fråga till utbildningsministern:

Vill utbildningsministern medverka till att vuxenstudiestödet – finansierat med skattepengar och arbetsgivaravgifter – inte utnyttjas för att genom studier på arbetstid göra socialdemokratiska medlemmar rustade att delta i det valarbete som måste till för en socialdemokratisk valseger den 19 september 1982?

17 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 4 december

1981/82:166 av *Stina Andersson* (c) till socialministern om åtgärder mot hembränning:

Enligt redovisade siffror har alkoholkonsumtionen glädjande nog gått ner. Det talas dock om att hembränningen ökat rekordartat.

Med anledning härav hemställer jag att få ställa följande fråga till socialministern:

Finns det tillräckliga kontrollmöjligheter i dag för att upptäcka hembränningen, och vad görs från socialdepartementets sida?

1981/82:167 av *Ella Johnsson* (c) till ekonomi- och budgetministern om överföringen av långa varutransporter från järnväg till landsväg:

Med förvåning har jag noterat att man i statliga AB Vin- & Spritcentralen, enligt uppgifter i massmedia, allvarligt överväger att flytta sina långa transporter från järnväg till landsväg. Riksdagen har dock vid ett flertal tillfällen uttalat en viljeinriktning att långa transporter bör ske på järnväg. Nog kan man förvänta sig att ett statligt verk söker leva upp till sådana uttalanden. Dessutom påverkar de aviserade planerna allvarligt de anställdas situation.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande fråga till budgetministern:

Anser budgetministern att det är lämpligt att ett statligt företag överför sina långa transporter från järnväg till landsväg? Om inte, vilka åtgärder är budgetministern beredd att vidta?

1981/82:168 av *Maja Bäckström* (s) till försvarsministern om vidareutbildningen av civil personal inom det militära försvaret:

Chefen för flygvapnet (CFV) har i sin fredsorganisationsplan för det militära försvaret (Cskr 302:61811. 81-08-31) uttalat: "CFV bedömer det varken möjligt eller lämpligt att besätta ökat antal chefsbefattningar inom förvaltnings- och stabsverksamheten med civil personal."

Överbefälhavaren däremot har mot bakgrund av proposition 1980/81:100 i sin pågående översyn om vidareutbildning av civil personal i försvarsmakten – som skall ge bl. a. underlag för ÖB att gå ut till försvarsgrenarna med riktlinjer för vidareutbildning av civil personal – inte givit uttryck för någon sådan begränsning av utvecklingsmöjligheterna för den civila personalen.

Anser försvarsministern att den civila personalen inom försvaret skall ha samma möjlighet till utveckling/utbildning som anställda inom den allmänna arbetsmarknaden har, eller finns det enligt försvarsministerns uppfattning anledning att på sätt som CFV anger begränsa denna personalgrupps vidareutveckling/utbildning?

18 § Kammaren åtskildes kl. 12.43.

In fidem

BENGT TÖRNELL.

/Solveig Gemert

Nr 43

Fredagen den
4 december 1981

*Meddelande om
frågor*